

CUMHURİYET HALK PARTİSİ

BİLİM PLATFORMU POLİTİKA NOTLARI

@chp_bilim

bilim@chp.org.tr

bilim.chp.org.tr

SARAYIN KARA DÜZENİ, EŞİTSİZLİKLERİ DERİNLEŞTİRDİ VE KALICI HALE GETİRDİ: YANDAŞ OLİGARKLAR VATANDAŞIN SOSYAL ADALET DUYGUSUNU YOK ETTİ

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), 20 yıl boyunca küçük bir oligarşik zümrenin çıkarını gözeterek rantçı politikalarıyla, Türkiye’de halk katmanları aleyhine eşitsizlikleri ve yoksulluğu derinleştirmiştir. Gelir ve servet eşitsizliği artmış; gıda yoksulluğu, barınma ve eğitim gibi alanlarda eşitsizlik ve yoksullaşma derinleşmiştir. Vatandaşlarımız çocuk, genç, yaşlı, emekli ve hatta çalışan yoksulluğunun her türlüsüne maruz bırakılmıştır. 21. yüzyılın ilk çeyreğinde Türkiye daha önce görülmemiş bir gelir ve servet eşitsizliği, kuşaklar arası eşitsizlik, eğitim ve beceri eşitsizliği, bölgesel eşitsizlik ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kışkacında büyük bir gerileme içine itilmiştir.

Toplumumuzda bu denli büyük eşitsizliklerin ve adaletsizliklerin derinleşmesi, ülkemizin çağın gereklerine uygun mesleki ve teknolojik gelişmeleri takip etmesini imkansızlaştırmış ve gençlerin dijital teknolojiye erişiminde ve istihdamında karşılaşılan sorunları derinleştirmiştir. Bölgemizdeki sorunlar karşısında basiretsiz adımlar atan Saray rejimi, Türkiye’yi Avrupa’nın kıyısında kayıt dışı ve vasıfsız emek sömürsünden medet uman, merdiven altı bir atölyeye ve bir sığınmacı kampına dönüştürürken, yurttaşlarımız ve misafir sığınmacılar arasında da derin eşitsizliklerin oluşmasına neden olmuştur.

Türkiye’de savaş koşullarında dahi eşitsizliğin ve yoksulluğun bu denli geniş halk kesimlerini kapsadığı ve toplumsal sınıflar arasında bu kadar çarpıcı ve rahatsız edici tezatlar yarattığı bir başka dönem yaşanmamıştır.

EKONOMİ KÜÇÜLDÜ

%20
Küçüldü Türkiye ekonomisi 2015-2020 arasında %20 küçüldü.

YÜKSEK ENFLASYON

8. Ülke Türkiye 178 ülke arasında en yüksek enflasyona sahip 8. ülke.

ADALETSİZ BÖLÜŞÜM

Nüfusun %1'i Türkiye'nin ürettiği gelirin %25'ini en zengin %1 alıyor.

YOKSULLUK RİSKİ YÜKSEK

32 Milyon 32 milyon kişi yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altındadır.

Saray rejimi altında yurttaşlarımız yarınlara ilişkin hayal kuramaz ve umut besleyemez duruma gelmiş; sadece hayatta kalma mücadelesine odaklanır hâle gelmiştir. Toplumumuzun büyük çoğunluğu âdeta kangrenleşmiş ve kastlaşmış, kuşaklar arası etkileri olacak eşitsizliklerin içine itilmiştir.

AKP döneminde yolsuzluk, israf ve kötü yönetim yüzünden, Türkiye ekonomisi 2015-2020 yılları arasında yüzde 20 küçülmüş; milli gelirimiz 864 milyar dolardan 720 milyar dolara gerilemiştir. Bu süreçte toplumun yüzde 90'ının gelir seviyesi yüksek enflasyon ve hayat pahalılığı nedeniyle gerilemiştir. **2021 yılı Aralık itibarıyla Türkiye 178 ülke arasında en yüksek enflasyona sahip 8. ülke konumundadır.** Bilindiği gibi, yüksek enflasyon, gelir dağılımındaki çarpıklığı artırmış; ücretli çalışanlar ve sabit gelirliler hayatın her alanında artan yaşam maliyetleri nedeniyle yoksullaşmıştır. **TÜİK verileri bile son 5 yılda Türkiye'de medyan gelirin yüzde 70'ine göre yoksul vatandaş sayısının 23,7 milyona ulaştığını ifade etmiştir.** Ancak artan gıda, yakıt ve kira masrafları yüzünden yoksulluk çeken vatandaş sayısının 2022 ortası itibarıyla 30 milyonu aşacağı tahmin edilmektedir. Bazı analizlere göre ise şu anda 32 milyon yurttaşımız yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında yaşamaktadır.

Artan hayat pahalılığı ve bozulan ekonomik düzen yüzünden, bu yoksulluk rakamlarının maalesef daha da kötüleşmesi beklenmektedir. Bunun anlamı ise Türkiye'de sınıfsal yoksulluk ve eşitsizliğin yaygınlaşması ve kalıcılaşmasıdır. Pandemi nedeniyle kapanmaların yaşandığı 2020 yılında, iş ve gelir kayıpları ile birlikte yoksul yurttaş sayısının 45 milyona kadar

ulaştığı tahmin edilmektedir. Nitekim enflasyon, hayat pahalılığı ve işsizlik oranları ile hesaplanan **Küresel Sefalet Endeksi'ne göre 2022 yılında Türkiye, 178 ülke arasında en kötü yılı yaşayan 7. ülke olmuştur.** Kendi kategorisindeki hiçbir ülkede bu denli şaşırtıcı ve yıkıcı yoksullaşma yaşanmamıştır.

Türkiye ekonomisi, kamuya ait stratejik kurumların ve Cumhuriyetle yaşıt Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin tasfiye edildiği; dış borca ve ithalata bağımlı, bir avuç rantiyeye hizmet eden bir ekonomi hâline getirilmiştir. Geçtiğimiz 20 yıl boyunca AKP vasıflı iş gücüne, katma değerli ürüne ve mesleki eğitime yatırım yapmamış; yaşamsal alanlarda teknolojik olarak dünyanın gerisinde kalınmış, tarım sektörü neredeyse felç edilerek vatandaşın ucuz ve bol gıdaya erişimi zora sokulmuştur. **AKP'nin tarımsal ve endüstriyel üretimden kopararak, ranta teslim ettiği Türkiye ekonomisi, 2020 yılında yüzde 0,8 pay ile dünya ekonomisi içinde toplam küresel hasılanın yüzde 1'ini bile üretemeyecek konuma gerilemiştir.** Dolayısıyla Türkiye, dünya ekonomisinin ürettiği toplam hasıladan nüfusu kadar bile pay alamayan, vasat altı üreten bir ülke konumuna gerilemiştir.

SARAY DÜZENİ, TÜRKİYE'NİN ORTA SINIFINI BUHARLAŞTIRDI; TOPLUM KASTLAŞMANIN EŞİĞİNE GELDİ

Liyakatsiz tek kişilik hükümetin yanlış politikaları, zengin bir azınlığın daha çok zenginleşmesine, yurttaşlarımızın ise servet ve gelir kaybına uğramasına, geçim sıkıntısı ve yokluk çekmesine neden olmuştur. Orta sınıfın geliri âdeta değersizleşmiş; hatta toplumda kastlaşma yaratmıştır. Türkiye'de orta sınıfın varlıkları, döviz krizleri ve TL'nin değer kaybı yüzünden yok olmakla kelepirc hâle gelme arasında sıkışmıştır. Daha da kötüsü orta alt sınıf ailelerin gelirleri erimiş; bu aileler neredeyse faturalarını ödeyemeyecek ölçüde yoksullaşmıştır. K tipi denilen ve zengini daha zengin fakiri daha fakir yapan büyüme modeliyle toplum kesimleri arasındaki eşitsizlikler artmış, finansal piyasalar ve reel

ekonomi arasındaki makas açılmıştır. Dahası, eşitsizlik ve verimsizlik yaratan rant ekonomisi küçük esnafın ve bazı orta ölçekli işletmelerin iflas etmesine neden olmuş, zaten var olan gelir eşitsizliği düşük gelirli yurttaşlar aleyhine daha da derinleşmiştir. **Orta sınıf âdeta ortadan kaldırılmış, nüfusun çoğu yoksul kesimlere eklenmiştir. Artık Türkiye’de neredeyse bir “orta direğin” varlığından bahsetme imkânı kalmamıştır.** Tek kişilik Saray rejimi, orta sınıfı tasfiye ettiği gibi, Anadolu’nun içini ve ortasını boşaltmış; orta gelir tuzağı bir tarafa, Türkiye’yi düşük gelir tuzağına doğru adım adım itmiştir.

TÜRKİYE İÇİN “ORTA GELİR TUZAK”TI; ARTIK BİR HAYAL BİLE DEĞİL

Tek adam zihniyeti kişi başına düşen milli geliri düzenli olarak gerileterek, 2006-2007 yılında bulunduğu seviyeye kadar düşürmüştür. **Cumhuriyet tarihinde ilk kez kişi başına düşen milli gelir 7 yıl üst üste düşüş göstermiştir.** Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılından bu yana kişi başına düşen milli gelir üst üste bu biçimde kesintisiz düşmemiştir. 2018’den itibaren, döviz krizleriyle birlikte Türkiye’de orta sınıf gelir grubunun 3,1 milyon kişi azaldığı, bu kişilerin düşük gelirli kesimlere eklendiği hesap edilmektedir. Hayat pahalılığı, yüksek işsizlik ve yoksulların sayısındaki artış, ülkemizde zaten adaletsiz olan gelir dağılımını daha

da adaletsiz hâle getirmiştir. Kur şokları, iflaslar ve borçlanmanın yanı sıra; yüksek işsizlik ve düşük maaşlar yüzünden “orta halli” ve “orta sınıf” yaşam hayal olmuştur.

Dünyanın gelişmiş ekonomileri 2000’li yıllarda dijital teknolojiye, tatminkar maaşlı ve vasıflı iş gücüne dayalı kalıcı ve yenilikçi büyüme stratejileri geliştirirken AKP, rantçı ve ithalata dayalı modeliyle vasıflı iş gücümüzü ülkede tutamamış ve ekonomimiz katma değerli ürün gelişimine katkı sunamamıştır.

Sonuç olarak da vatandaşlarımız son derece eşitsiz gelir ve servet dağılımı; yaygınlaşan derin yoksulluk ve kronik işsizlikle yüz yüze bırakılmıştır.

GELİR VE SERVET UÇURUMU ‘MÜLKSÜZ VATANDAŞLAR’ YARATTI; SARAY İMTİYAZLI MİLYONERLER TÜRETTİ

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte vatandaşlarımızın en alt gelir grubundaki kesiminin yoksulluğu derinleşirken Saray’ın rant ekonomisi aracılığıyla ya da doğrudan himayesinde yeni bir milyonerler kulübü yaratılmış, orta gelir grubundaki vatandaşlar da yoksullar ordusuna eklenmeye başlamıştır. Ülkemizde en yüksek gelire sahip yüzde 1’lik kesim, toplam gelirin yüzde 23’ünü almaktadır. Diğer bir deyişle **Türkiye’nin ürettiği 4 birim gelirin 1 birimini tepedeki en zengin yüzde 1’lik kesim, yani yaklaşık 1 milyon kişi almaktadır.** Geri kalan 4’te 3’lük pay ise 83 milyonluk nüfusun oluşturduğu yüzde 99 tarafından paylaşılmaktadır.

Birleşmiş Milletler Gelir Dağılımı eşitsizliği göstergelerinden biri olan nüfusun en zengin yüzde 1’lik kesiminin milli gelirden aldığı pay sıralamasında Türkiye 119 ülke arasında en kötü 7. sırada yer almaktadır. Aynı şekilde, 2020 yılında Türkiye’de en zengin yüzde 5’lik grup ile en

SINIFSALEŞİTSİZLİK

26 Kat

Türkiye’de en zengin %5 ile en yoksul %5 arasındaki fark 26 kat.

YÜKSEK İŞSİZLİK

33. Sırada

Türkiye, 185 ülke arasında en yüksek işsizlik oranına sahip 33. ülke.

İŞSİZLİK KRİZİ

3’te 1’i İşsiz

Ülkemizde her 3 kişiden 1’i işsizdir.

GELİR ADALETSİZLİĞİ

En Kötü 4. Ülke

Türkiye, OECD ülkeleri arasında gelir adaletsizliği açısından en kötü 4 ülkeden biri.

yoksul yüzde 5'lik grup arasındaki fark 26 kat, en zengin ve en yoksul yüzde 10'luk gruplar arasındaki gelir farkı ise 15 kat olmuştur.

Türkiye, zengin ve yoksul yurttaşlar arasındaki gelir dağılımı adaletsizliğinin göstergesi olan Gini katsayısında Dünya Bankası tarihsel göstergelerinde 170 ülke arasında en kötü 30 ülke arasına girmiştir. Gelir dağılımındaki çarpıklığı gösteren Gini katsayısı, 2013 yılından 2020 yılına kadar geçen sürede daha da kötüleşerek 0,402'den 0,419'a çıkmıştır. **Türkiye, OECD ülkeleri arasında gelir adaletsizliği açısından en kötü 4 ülkeden 1'i olmuştur.** Türkiye'deki gelir ve servet eşitsizliğine hane halkı açısından bakıldığında ise artan konut ve arsa değerleri, döviz, faiz ve altın fiyatları yüzünden, eşitsizlik makasının emeğiyle geçinenlerin aleyhine, çok daha çarpıcı biçimde arttığı görülmektedir.

Ülkedeki yetişkinlerin binde 2'si 1 milyon dolar üzerinde servete, yüzde 57'si ise 10 bin dolardan az bir varlığa sahiptir. Derinleşen yoksulluğa ve gelirlerin düşmesine rağmen, AKP'nin rantçı sistemi ülkemizdeki milyoner sayısını artırmıştır. **2019'da 94 bin olan dolar milyoneri sayısı yalnızca bir yıl içinde 115 bin kişiye ulaşmıştır.** Türkiye'de, 2018'den bu yana döviz, altın ve gayrimenkul sahibi kesimler ile bu tür varlıklara sahip olmayan yurttaşlar arasındaki eşitsizlik katlanarak artmıştır. Mülk sahibi olamayan ve bankada döviz ve altın hesabı bulunmayan yurttaşlar ile yeni dönemin servet ve gelir milyonerleri arasındaki uçurum derinleşmiştir.

'KUŞAKLAR ARASI EŞİTSİZLİK' TERSİNE DÖNDÜ: GENÇLER İŞSİZ, MESLEKSİZ VE GÜVENCESİZ KALDI

Her fırsatta vatandaşlara en az 3 çocuk yapmayı telkin eden Saray zihniyeti, istihdam yaratma becerisinden yoksun olduğunu gösterdiği gibi, genç evliler için hayatı katlanılmaz ölçüde pahalı hâle getirmekten geri kalmamıştır. 84 milyonluk nüfusumuzda toplam istihdam 2021 sonu itibarıyla 30 milyonun üstüne çıkamamıştır. **2002 yılından 2021 yılına nüfusumuz 19,6 milyon artarken, istihdam artışı 8,6 milyonda kalmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne göre 2021 yılında toplam iş gücünün istihdama katılım oranında Türkiye, 185 ülke arasında 152. sırada yer alabilmiştir.** Türkiye iş gücünün istihdama katılım oranında dünya ortalamasının 9 puan gerisinde bulunmaktadır. Bu durum, Türkiye için sürdürülemez bir noktaya gelindiğinin göstergesidir. Bu yüzden, 20 yıl boyunca ülkeyi tek başına yöneten AKP'nin istihdamsız büyüme ve rant modeli, büyük bir işsizlik ve yoksul nüfus yaratmıştır. Plansız ve müsrif rant projeleriyle Türkiye'yi borçlanma ve kalıcı eşitsizlik girdabına sokmuştur.

21. yüzyılda ekonomik ve sosyal kalkınmanın en önemli yolları olan beceri geliştirme, katma değerli üretim ile AR-GE çalışmaları ve dijital dönüşümle birlikte ortaya çıkabilecek yeni istihdam alanlarına yatırım yapılmamaktadır. Dijital dönüşüme ayak uydurarak kalkınma için vasıflı iş gücü yaratmak ve kronikleşmiş işsizlik sorununu çözmek için gerekli adımlar atılmamakta ve çağın gerisinde kalmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü 2021 yılı kayıtlı verilerine göre Türkiye, 2021 yılında 185 ülke arasında en yüksek işsizlik oranına sahip 33. ülke olmuştur. Türkiye'de işsizlik oranı yüzde 11,2 iken dünya ortalaması yüzde 6,2'dir. İş aramadığı için TÜİK tarafından işsiz sayılmayan 3,1 milyon umutsuz kişi ve zamana bağlı eksik istihdam verileri de eklenince, gerçek işsiz sayısı 8 milyonun üzerine çıkmaktadır.

Toplam iş gücünün yarısından fazlasının iş gücüne katılmadığı, geniş tanımlı işsizlik oranının yüzde 23 seviyesine ulaştığı ülkemizde neredeyse her 3 kişiden 1'i işsizdir. Bu işsizlik tablosu, AKP'nin yarattığı yıkımın en açık göstergesidir.

MERDİVEN ALTI SÖMÜRÜ KANSER GİBİ YAYILIYOR: KAYIT DIŞI VE SİGORTASIZ İSTİHDAM ARTIYOR

İstihdam rakamlarının düşmesi kadar çarpıcı bir diğer nokta ise 30 milyonluk toplam istihdamın içinde her 3 kişiden 1'inin kayıt dışı olarak istihdam edilmesidir. **Diğer bir deyişle ülkemizde 9 milyondan fazla kişi sosyal haklarından mahrum, güvencesiz bir çalışma hayatına mahkum edilmiş durumdadır.** Tarım işçileri, gündelik ve yevmiyeli çalışanlar, tarım sektörü dışında düzensiz çalışanlar, hatta kentlerdeki kimi beyaz yakalı işçiler hiçbir güvenceleri olmadan çalışmaktadır. Bu emekçiler, sigortaları olmadığı için emekli olamayacakları gibi, işsizlik sigortasından ve diğer sosyal haklardan da faydalanamamaktadır. Kendilerinin ve ailelerinin herhangi bir güvencesi bulunmamakta, ekonomik açıdan en kırılgan grupların başında gelmektedir.

Öte yandan ülkemizde çalışma izni olmayan milyonlarca Suriyeli ve Afganistanlı sığınmacının çok düşük

ücretlerle güvencesiz olarak çalışmaya zorlanmaları ve bu şartları mecburen kabul etmeleri, vatandaşlarımızı da kayıt dışı çalışma ve düşük ücret baskısına maruz bırakmış ve uzun saatler boyunca kayıt dışı çalışmayı neredeyse pek çok sektörde norm hâline getirmiştir. Bu kayıt dışılık, yurttaşlarımızın anayasal hakkı olan insan onuruna yaraşır, iş sağlığı ve güvenliği koşullarına uygun, sosyal güvenlik haklarına sahip **“düzgün işleri”** ve **“adil ücreti”** vatandaşlarımız için imkânsız kılmaktadır.

ASGARİ ÜCRET TÜRKİYE'DE ORTALAMA ÜCRET HALİNE GELDİ; BOLİVYA VE KOLOMBİYA DÜZEYİNE GERİLEDİ

Asgari ücret, yasal olarak çalışanlara ödenebilecek en düşük ücrettir. Ancak ülkemizde artık neredeyse ortalama ücret hâline gelmiştir. Asgari ücretin 2 katından fazla maaş alanların toplam nüfus içerisindeki oranı sadece yüzde 25 civarındadır. Ücretli çalışan nüfusun yaklaşık yüzde 75'inin aylık ücreti ise 8.506 TL'nin altındadır. Oysa Türk-İş'in açıkladığı verilere göre 2022 yılının Şubat ayında 4 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırını 15 bin TL'yi aşmıştır. **AKP'nin ilk yıllarından bu yana ortalama ücretlerin 4'te 3'ü asgari ücret seviyesine inmiştir. Asgari ücretin yarısı ile 2 katı arasındaki oran yüzde 75'e yakındır. Ortalama ücretin asgari ücrete yakınlığında Türkiye, OECD içinde Kolombiya'dan sonra en kötü durumdaki ülkedir.** Ülkemizde asgari ücretle çalışanların oranının toplam istihdam içinde çok yüksek oranda olması, AKP'nin çarpık ekonomi yönetiminin sonucudur. Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında en fazla asgari ücret ve civarında maaşla çalışma oranı Türkiye'dedir.

Bu verilerin ışığında asgari ücretin dolar cinsinden değerine bakıldığında, durumun vahameti daha net olarak

KAYIT DIŞI ÇALIŞMA ÇİĞ GİBİ

3'te 1

İstihdamdaki her 3 kişiden 1'i kayıt dışı olarak istihdam ediliyor.

YOKSULLAŞAN TÜRKİYE

%75

Ücretlerin %75'i asgari ücretin yarısı ile 2 katı arasında.

DÜŞÜK ASGARİ ÜCRET

En çok Gerileyen Ülke

2022'de Türkiye, Avrupa bölgesinde asgari ücretin en çok gerilediği ülke.

ÇALIŞAN YOKSULLUĞU

En Kötü 3. Ülke

2020'de çalışan yoksulluğu açısından Türkiye, Avrupa'daki en kötü 3. ülke.

karşımıza çıkmaktadır. Örneğin 2015 yılında asgari ücret dolar bazında 429 dolar iken, 2022 yılı Ocak ayında asgari ücrete yüzde 50 zam yapılmasına rağmen TL'nin değer kaybı nedeniyle asgari ücret 315 dolar civarına kadar gerilemiştir. 300 doları biraz aşan bir asgari ücret ile **Türkiye, Avrupa bölgesinde asgari ücretin en çok gerilediği ülke olmuş; en düşük asgari ücrete sahip 2 ülkeden biri hâline gelmiştir. Maalesef 310 dolarlık asgari ücretle Türkiye Latin Amerika'nın en yoksul ve güvencesiz ülkelerinden biri olan Bolivya ile aynı ücret düzeyine gerilemiştir.** AKP'nin kara düzeni, Türkiye'yi ucuz iş gücü ülkesi hâline getirmekle kalmamış; Türkiye'de küçük bir kesim dışında neredeyse emek gücünün büyük çoğunluğunu asgari ücretle geçinmek zorunda bırakmıştır. Bu durumda Türkiye'de emekçi aileler yoksulluk ve işsizlik sarmalında daha da dibe çekilmiş, eşitsizlikler kalıcı hâle getirilmiştir.

Bunun anlamı ise, çalışan yoksulluğunun yaygınlaşmasıdır. **2020 verilerine göre çalıştığı hâlde yoksul olan emekçilerin oranı açısından Türkiye, Avrupa'daki en kötü 3. ülkedir.** Bir ülkede çalışan ücretli yurttaşların bu ölçüde yaygın yoksulluk çekmeye başlaması, ülkenin sadece ekonomik düzeninin aşırı emek sömürsü üzerine kurulu olduğunu göstermekle kalmaz, aynı zamanda o ülkedeki ekonomik üretimin vasıfsız ve katma değersiz, iş gücünün ise eğitimsiz ve örgütsüz olduğunu gösterir.

BORÇ YÜKÜ DAĞ GİBİ ARTTI; VATANDAŞIN GELECEĞİ İPOTEK ALTINDA

AKP'nin plansız, istihdam yaratmayan ve sadece rant üretimine odaklanan politikaları yüzünden, kamu ve özel sektörü yüksek borca, sürdürülemez bir

rotaya itmiştir. Vatandaşlar krediler ve kredi kartları ile borçlanarak tüketmeye teşvik edilmiş; verimsiz ve katma değer yaratmayan, ithalata bağımlı, özel sektörü ve kamuyu borç altına sokan politikalar yürütmüştür. Bu ise, 2021'de derinleşen kur krizine ve yoksullaşmaya neden olmuş, pahalılık ve kur şokları yüzünden düşük ücretlerle geçinemeyen vatandaşlar, temel ihtiyaçlarını karşılamak için dahi borçlanmaya başlamıştır.

2002 yılında bireysel kredi kullanan vatandaşların sayısı 1 milyon 275 bin kişiye, bu rakam 2021 yılı Aralık ayında 34,8 milyon kişiye yükselmiş, kişi başına ortalama kredi borcu 30 bin TL olmuştur. 2021 yılı Kasım ayı itibarıyla bireysel kredi borçları toplamı tarihte ilk defa 1 trilyon TL'yi geçmiştir. Yalnızca ihtiyaç kredisi ve kredi kartı borçları toplamı 686 milyar TL olmuştur. Bankalara borçlanabilir nüfusun en az yüzde 80'inin borçlu hâle geldiği ortaya çıkmaktadır. Artan hayat pahalılığı, enflasyon ve düşük gelirler nedeniyle yakın çevresine borçlananlar da eklendiğinde, bu oran yüzde 90'ları aşmaktadır. Yurttaşlarımız ve ekonomimiz sağlıksız bir borçlanma girdabına sokulmuştur. **Ocak-Aralık 2020 dönemiyle Ocak-Aralık 2021 dönemi arasında kredi kartı borcunu ödeyemeyen kişilerin sayısı yüzde 84, bireysel kredi ödeyemeyen kişilerin sayısı ise yüzde 211 oranında artmıştır.**

"YOKSULLUK SALGINI" AİLELERİ MAHVEDİYOR

Saray'ın yanlış politikaları sonucunda Türkiye, Cumhuriyet tarihinin en yüksek işsizlik rakamlarıyla, çarpık gelir dağılımıyla, yükselen döviz kurlarıyla, yüksek enflasyonla, yüksek ve devasa borçlarla yüz yüze kalmıştır. Gelişmiş ülkeler, pandemi sonrası gelir ve istihdam kayıplarını telafi etmek ve eşitsizlikleri azaltmak için ardı ardına vatandaşlarına yönelik destek paketleri açıklarken; tek kişilik Saray hükümeti vatandaşlarına en az nakit yardımı yapan ülkeler arasına girmiştir. Zengin ülkeler yurttaşlarına GSYİH'in yüzde 12,7'si düzeyinde nakit harcama ve gelir desteğinde bulunurken, orta gelirli ülkelerde yüzde

3,6; yoksul ülkelerde ise yüzde 1,6 oranında destekler verilmiştir. **Türkiye’de Saray hükümeti ise nakit harcama ve gelir desteği olarak millî gelirin yalnızca yüzde 1,1’i kadar, yani yoksul ülkelerin bile altında bir pay ayırmayı layık görmüştür.** Çocuklar, kadınlar, gençler, yaşlılar, kırılğan ve dezavantajlı gruplar pandeminin getirdiği tüm ekonomik olumsuzluklardan orantısız biçimde etkilenmiş, milyonlarca düşük ücretli çalışan yurttaşımız temel ihtiyaçlarına dahi erişmekte güçlük çekmiştir.

Buyüzden, Türkiye’de yoksulluk nedeniyle sosyal yardımlarla geçinen hane sayısı 2019 yılında 3 milyon 282 bin iken, bu rakam 2020 yılında yüzde 100’den fazla artışla 6 milyon 630 bin hane olmuştur. Hiç geliri olmadığı ya da yeterli geliri olmadığı için Genel Sağlık Sigortası (GSS) devlet tarafından ödenen kişi sayısı 2020 yılı sonunda 7 milyon 826 binken, Ocak 2021 sonunda bu rakam 8 milyon 295 bine ulaşmıştır. **Yani sadece bir ay içinde yarım milyona yakın vatandaşımız GSS primini kendisi ödeyemeyecek kadar yoksullaşmıştır.**

GIDA YOKSULLUĞU VE AÇLIK, DÜŞÜK MAAŞLAR VE ACIMASIZ ZAMLARLA YAYGINLAŞIYOR

Gelir eşitsizliğinin olağanüstü boyutlarda olduğu ülkemizde milyonlarca düşük ve orta gelirli vatandaş, gıda fiyat artışı ve gıda temini güvencesizliği karşısında kırılğan duruma düşmüştür. Ankara’da yaşayan 4 kişilik bir ailenin gıda için yapması gereken asgari harcama tutarı Aralık 2021’de bir ay öncesine göre yaklaşık yüzde 26 artış göstermiştir. **2021 Küresel Gıda Güvenliği Endeksi’ne göre Türkiye, gıdanın satın alınabilirliği konusunda 121 ülke arasında Panama, Fas, Tunus, Cezayir, Ekvator gibi ülkelerin arkasında kalarak 67. sıraya yerleşmiştir.** Bu ülkelerin vatandaşları bile gıda ihtiyaçlarını vatandaşlarımıza kıyasla

daha rahat biçimde giderebilmektedir. 2020 yılında Türkiye’de gerçekleşen gıda fiyat artış oranları, Türkiye’yi takip eden üç ülkedeki gıda enflasyonu toplamından dahi fazladır. En temel tüketim maddelerinden süt ve süt ürünleri bile Aralık 2021’de yüzde 50’den fazla zam görmüştür. **Gıda enflasyonunda Türkiye, OECD ülkeleri arasında, 2022 Ocak ayı itibarıyla yüzde 55,6 ile en yüksek enflasyon artışına sahiptir. Kendisinden sonra gelen en yüksek artışlar ise yüzde 19,9 ile Kolombiya, yüzde 11,9 ile Meksika’ya aittir.**

Gıda fiyatlarındaki artış yüzünden vatandaşlarımız ucuz ekmek kuyruklarında saatlerce sıra beklemeye, pazar yerlerinde çürük veya artık meyve sebze toplamaya mahkûm edilmiştir. Meyve sebze üreticileri mallarını satamamakta, pahalılıktan satılmayan binlerce ton gıda tüketiciye ulaşmadan ziyan olmaktadır. Üretici ile market arasındaki fiyat farkları bazı ürünlerde 9 kata çıkabilmektedir. Halkın üçte biri iki günde bir etli yemek, tavuk ya da balık yiyememektedir. Türkiye’de 17 milyon kişi yetersiz beslenme veya açlık çekmekte, her 10 çocuktan 2’si beslenme yetersizliği ve hijyen kaynaklı sağlık sorunları yaşamaktadır.

ÇİFTÇİLER TARLASINI EKEMİYOR; VATANDAŞ UCUZ GIDA TÜKETEMİYOR

AKP’nin çiftçileri mağdur eden tarım politikaları yüzünden, bir yandan ülkemiz en temel gıda malzemelerini bile ithal eden

KREDİ BORCU ARTTI

1 Trilyon TL Borç

Bireysel kredi borçları toplamı tarihte ilk defa 1 trilyon TL’yi geçmiştir.

BORÇLU NÜFUS

%90’i Borçlu

Vatandaşların %90’i borç yükü altında.

TARIMSAL GİRDİ FİYATLARI

%700 Arttı

Tarım girdi fiyatlarında son 1,5 yılda %100’lerden %700’lere varan artış yaşandı.

EV SAHİPLİĞİ ORANI DÜŞÜK

Sadece %58

2020 yılında nüfusun yalnızca %58’i kendine ait konutta yaşamaktadır.

bir duruma gelmiş, diğer yandan halkımız ucuz ve kaliteli beslenme olanağını yitirmiştir. Tarım katma değerinin milli gelire oranı 1990'ların ortalarında yüzde 16-17 düzeyindeyken, AKP döneminde yaklaşık 3'te 1 oranında gerileyerek 2018 yılında yüzde 5,5 seviyesine düşmüş, sonraki yıllar ise tam bir çöküş dönemi olmuştur.

Çiftçiyi desteklemeyen AKP iktidarı, çiftçilerimizi üretim için astronomik maliyetlerle, vatandaşlarımızı da yüksek gıda fiyatlarıyla baş başa bırakmıştır. Çiftçimize sektörden el çektirmiş, vatandaşları ise mutfak enflasyonuna yenik düşürmüştür.

Tarımsal üretim için gerekli olan mazot 20 TL'ye çıkmış; gübre, tohum, ilaç, elektrik, sulama, nakliye gibi girdi fiyatlarında sadece son 1,5 yılda ithalata bağlı olarak yüzde 100'lerden yüzde 700'lere varan artışlar yaşanmıştır. 2020 yılının hasat sezonundan 2021 yılı sonuna kadar geçen 16 aylık sürede sadece gübreye 37 kez zam yapılmıştır. Bu maliyet yükleri karşısında çiftçilerimiz, devletten destek göremediği gibi kanunen hakkı olan payı bile alamamıştır. Tarım Kanunu'nun 21. maddesine göre milli gelirin en az yüzde 1'i oranında çiftçiye destek verilmesi gerekirken, Saray Rejimi çiftçilerimize bu hakkını vermemiştir. AKP'nin bu kanun maddesini yok saymasından ötürü **çiftçimiz 2007'den itibaren hakkı olan en az 220 milyar TL'lik desteği alamamıştır.** Bunun sonucunda çiftçilerimiz Tarım Kredi Kooperatifleri'ne ve bankalara borçlarını ödeyememiş, traktörlerine ve mallarına haciz koyulmuştur.

2021 Aralık itibarıyla çiftçilerin bankalara ve Tarım Kredi Kooperatifi'ne olan borcu 172 milyar TL'ye çıkmıştır.

Tarımda kendine yeterliliğin azalması yüzünden ithalat kapıları sonuna kadar açılmış, çiftçimiz ve yerli üreticimiz AKP'nin sıfır gümrük vergisi uygulaması yüzünden daha çok hasar görmüştür. Birincil tarım ürünlerinde ithal girdi yüzde 4'lerden yüzde 11'lere; işlenmiş gıda ürünlerinde ise yüzde 7'lerden yüzde 13'lere kadar çıkmıştır. Bunun sonucunda Türk çiftçisi yoksullaşmış ve tarlasını süremez hâle gelmiş; pahalı ve ithal girdi ve gıda vatandaşı mahrumiyete mahkûm etmiştir.

KONUT SAHİPLİĞİ AYRICALIK OLDU; KİRA ARTIŞI İSE DURDURULAMIYOR

AKP döneminde rantıye yaratan en büyük sektör inşaat sektörü olmuştur. İnşaat sektörü, plansız bir biçimde niteliksiz ve istikrarsız bir büyüme aracı olarak kullanılmış, ciddi bir kentsel rant ve servet transferi aracına dönüştürülmüştür. Şehirlerimiz betonlaştırılmış ancak yurttaşlarımızın konut sorununa çözüm üretilmemiştir. Avrupa genelinde yüzde 70'ler civarına ulaşan ev sahipliği oranına karşılık Türkiye'de **2020 yılında nüfusun yalnızca yüzde 58'i kendine ait konutta yaşamaktadır.** Fakat artık yalnızca konut alabilmek değil, 2 - 3 katına çıkan yükselen kiralara nedeniyle kiracı olabilmek bile oldukça güçleşmiştir.

Son 3 yılda hanelerin en büyük harcama kalemini kira oluşturmaktadır.

Aylık gelirin 4'te 1'i sadece kiraya giderken, 2021 ve 2022 yılında elektrik, doğalgaz, su, internet faturalarına yapılan korkunç zamlarla aylık gelirlerin yarısından fazlası barınmaya harcanır hâle gelmiştir. Büyük iller ve sınır illerimizde Suriyeli sığınmacı nüfusunun yoğun olduğu bölgelerde demografik değişimler kira ve ev fiyatları artışları üzerinde etkili olmuş, vatandaşlar kendi mahallelerinde oturacak ev bulamaz duruma düşürülmüştür. Artan kira fiyatları ev sahipleri ve kiracıları karşı karşıya getirmiş, kira rantı arayışı toplumsal barış ve huzuru etkiler hâle gelmiştir.

SARAYIN RANT DÜZENİ, LÜKS KONUTLAR ÜRETİRKEN ORTA HALLİ AİLELER EV SAHİBİ OLAMIYOR

Konut fiyatlarındaki ve kiralardaki artışın temel nedeni, kentsel dönüşümün ve konut yatırımlarının vatandaşın barınma ihtiyacını karşılamayı değil, gelir düzeyi yüksek grupları hedeflemesidir. Yüksek enflasyon, yüksek faiz ve artan döviz kurları, konut fiyatlarını ve girdi maliyetlerini de etkilemiş, çimento, çelik, beton gibi inşaat malzemelerinde yaşanan ve yüzde 100'leri aşan fiyat artışları, ortalama gelirli için konut edinmeyi hayal hâline getirmiştir. **2022 itibarıyla bir asgari ücretlinin 80 metrekare konut alabilmesi için hiçbir şey yemeden içmeden en az 10 yıl çalışması gerekmektedir.** 2015 yılıyla karşılaştırıldığında 2021 son çeyreği itibarıyla konut fiyatları yüzde 246,5; kira fiyatları ise yüzde 187,7 seviyesinde yükselmiştir. Çalışanların ücretleri bu oranda artmadığı için, konut edinmek lüks bir hayal hâline gelmiştir.

BARINMA VE KİRA MALİYETLERİ HALKIN SAĞLIĞINI VE GÜVENLİĞİNİ TEHDİT EDİYOR

AKP, 20 yıl boyunca sadece betona ve kentsel ranta önem verdiği hâlde milyonlarca aile için konut edinmek imkânsız hâle gelmiştir. 2020 yılı TÜİK verilerine göre medyan gelirin yüzde 60'ının altında gelir elde eden yoksul nüfus içinde evinde banyo bulunmayanların oranı yüzde 3, tuvalet bulunmayanların oranı yüzde 9, sıcak su sistemi bulunmayanların oranı ise yaklaşık yüzde 17'dir.

Avrupa bölgesindeki 36 ülke arasında çatısı akan, duvarları, zemini ya da temeli rutubetli olan, pencere çerçeveleri çürümüş konutlarda yaşayan nüfusun oranının en yüksek olduğu ülke, Arnavutluk'tan sonra

Türkiye'dir. İstanbul'da derin yoksulluk yaşayan ve günlük işlerle geçimini sağlayan her 10 aileden 1'inin baraka veya çadırda yaşadığı; güvenliklerini ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayamadıkları ortaya çıkmıştır. Hijyen koşullarının yetersizliği nedeniyle çocukların ve yaşlıların sağlıkları tehdit altındadır. **Çok yoksul ailelerin neredeyse yarısının temiz içme suyuna erişimi yoktur; çok yoksul olarak sınıflandırılan her 10 aileden 4'ü ise evini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadır.** Bunun yanı sıra çok sayıda vatandaş artık yüksek kiralari karşılayamadıkları için daha ucuz ancak depreme dayanıksız konutları ve hijyen sorunu olan daireleri tercih etmek zorunda kalmaktadır.

BEYAZ EŞYA ZAMLARI, GENÇLER İÇİN EV KURMAYI OLANAKSIZ HALE GETİRDİ

Gençler, bu yoksulluk ve eşitsizlik ortamında ekonomik olarak yetersiz kalacaklarını ve geleceklelerini güvence altına alamayacaklarını düşünmekte, bu nedenle aile kurma planlarını ertelemekte ya da bu planlardan vazgeçmektedir.

Konut sahibi olması artık neredeyse imkânsız hâle gelen genç evliler ve çalışan vatandaşlarımız için ikinci el otomobil sahipliği bile imkânsız hâle gelmiştir. Kendisine 13 uçağı ve Sarayları layık gören Saray zihniyeti, hayatı boyunca çalışan vatandaşa bir evi ve bir arabayı çok görmüştür.

ÇOCUK YOKSULLUĞU

**Her 2
Çocuktan
1'i**

Türkiye'de her 2 çocuktan 1'i yoksulluk riski altındadır.

EV GENÇİ SAYISI ARTTI

**Her 3
Gençten
1'i**

Her 3 gençten 1'i ne istihdamda ne eğitimde.

ŞİDDETLİ YOKSULLUK

**6,5
Milyon
Çocuk**

Şiddetli yoksulluk yaşayan 16 yaş altı çocukların sayısı 6 milyon 500 bin.

ÇOCUK İŞÇİ SAYISI ARTTI

**2 Milyon
Çocuk
İşçi**

Türkiye'deki çocuk işçilerin sayısı 2 milyonu bulmakta.

Artan beyaz eşya fiyatları gençlerin hayatlarını birleştirip bir ev kurmalarını olanaksız hâle getirmiştir. 2018 yılı Ocak ayından 2022 yılı Ocak ayına kadar geçen süre içinde bulaşık makineleri fiyatlarında yüzde 439, çamaşır makinesi fiyatlarında yüzde 303, buzdolabı fiyatlarında ise yüzde 282 artış görülmüştür. Mütevazı bir ev kurmanın bedeli 2018 yılı Ocak ayında 27 bin TL iken 2021 yılının Aralık ayında yaklaşık 71 bin TL olmuştur. Yani **evliliğin maliyetinde yalnızca 4 yılda 3 kat artış görülmüştür**. Yalnızca ev sahibi olmak değil, bir evin en temel ihtiyaçlarını gidermek bile imkansızlaşmıştır.

ORTA HALLİ AİLELER İÇİN BİR EV VE BİR ARABA HAYAL OLDU

Otomobil sahibi olmak, Türkiye’de artık bir lüks hâlini almıştır. 2020 yılı itibarıyla Avrupa’nın 31 ülkesi arasında kendi otomobiline sahip olmayanların oranının en yüksek olduğu ülke Türkiye’dir. Saray otomotivde uyguladığı fahiş vergiler ve kur zamları nedeniyle otomobil fiyatları sürekli artmıştır. 2021 sonu itibarıyla ikinci el otomobillerdeki fiyat artışı bile yüzde 100’e yaklaşmıştır.

Bugün bir asgari ücretli çalışanın sıfır kilometredeki en ucuz otomobili satın alması için 6 yıl çalışması ve başka hiçbir harcama yapmaması gerekmektedir. Birinci ve ikinci el otomobil fiyatlarındaki fahiş artışlara ek olarak, 2021 yılı boyunca akaryakıt fiyatlarında yaşanan yüksek zamlar otomobil sahibi olmayı artık imkânsız ya da sürdürülemez hâle getirmiştir. Nitekim 2021 yılında benzine 33, motorine 28, LPG’ye ise 18 kez olmak üzere akaryakıtta toplamda 79 kez zam yapılmıştır.

SARAY AVM'LERE VE PLAZALARA YOL VERDİ; ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN YURT İHTİYACI İSE ÇÖZÜLMEDİ

Konut ve kira fiyatlarındaki büyük artış, yüksek öğrenim için başka şehirlere taşınmak durumunda olan dar ve orta gelirli öğrenciler için ilave yükler doğurmuştur. Öğrenci yurtlarının yeterli sayıda ve kalitede yapılmaması, öğrencilerin merdiven altı vakıflar tarafından suistimal edilmesine neden olmuştur.

Barınma koşullarını protesto eden öğrenciler, “Barınamıyoruz Hareketi”ni kurmuş, karşı karşıya kaldıkları sorunlara dikkat çekmek için parklarda yatmaya başlamıştır. Temel haklarından yoksun kaldıklarını duyurmak için yaptıkları bu eylemlerde polis müdahalesiyle karşılaşmışlardır.

AKP, yüksek öğrenimini sürdürmek isteyen gençlerimizi baskı ve istismara açık hâle getirmektedir. Pandemi sonrasında 2021 sonbaharında üniversitelere dönen milyonlarca öğrenci, bir yandan Kredi ve Yurtlar Kurumu’nun yurtlarının yetersiz kapasitesi ve kötü koşulları, diğer yandan özel yurtların ve ev kiralarının astronomik artışıyla karşı karşıya kalmıştır. Pek çok öğrenci yurt ve evlerin pahalılığı nedeniyle ya merdiven altı vakıfların denetimsiz yurt veya evlerine mahkûm edilmiş ya da eğitimlerini yarıda bırakma ihtimaliyle yüz yüze bırakılmıştır.

ÇOCUKLAR EŞİTSİZ VE ADALETSİZ HAYATLARA MAHKUM EDİLİYOR

Türkiye’de her 2 çocuktan 1’i yoksulluk riski altındadır. **2020 yılında Türkiye, 30 Avrupa ülkesi arasında en yüksek çocuk yoksulluğu oranına sahip 2 ülkeden biridir.** Şiddetli yoksulluk yaşayan 16 yaş altı çocukların sayısı 6 milyon 500 bine ulaşmıştır. Türkiye’nin yoksul çocuk sayısı, 27 AB ülkesinde yoksulluk içinde yaşayan çocukların toplamından bile 1,5 milyon çocuk daha fazladır. Bu trajik rakamlar bize çocukların, yoksulluğun ve eşitsizliğin içinde ayrı ayrı dünyalarda büyüdüğünü göstermektedir. Ebeveynler ve çocuklar, yoksulluk karşısında âdeta sahipsiz ve korumasız bırakılmaktadır.

Tek adam hükümeti ise aileleri ve çocuklarını yoksulluğun ve yoksunluğun pençesinde yalnız bırakmakta, sosyal devletin vatandaşını koruma görevini yerine getirmemektedir. TÜİK'e göre aile/çocuk desteğine ayrılan bütçenin sosyal koruma harcamalarındaki oranı 2020 yılında yüzde 4,7 iken; milli gelir içindeki oranı sadece yüzde 0,6 ile sınırlı kalmıştır. **2020 yılı verilerine göre 15 yaşındaki çocukların yalnızca yarısı yaşamlarından memnundur; çocukların yaşam memnuniyetine sıralamasında Türkiye 33 ülke arasında en sonuncu sırada bulunmaktadır.** Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verileri bile yaşanan derin yoksulluğun ailelerin çocuklarına bakamayacağı ve bu nedenle çocuklarını kurumbakımına vermek zorunda kalacağı boyutlara ulaştığını göstermektedir. **2020 yılında Türkiye genelinde ailesinin yanında bakımı sağlanamadığı için kurum bakımına alınma riski bulunan 220 bin çocuk bulunmaktadır.**

AİLENİN DERİN YOKSULLUĞU ÇOCUK İŞÇİLİĞİNİ KÖRÜKLÜYOR

Ailelerinin yoksullaşması, çocukların eğitim hayatından koparak çalışmak zorunda kalmasına yol açmaktadır. Artan yoksulluk yüzünden TÜİK verilerine göre bile 5-17 yaş arası 720 bin çocuk çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu çocukların yaklaşık 150 bin kadarı 15 yaşından bile küçüktür. Sivil toplum kuruluşlarına göre ise bu çocuk yoksulluğu verileri gerçeği yansıtmamaktadır. Yoksulluk ve borç aileleri zorladıkça yoksul aile çocukları çalışmak zorunda kalmakta ve küçük yaşta eğitimden kopmaktadır. **Türkiye'deki çocuk işçilerin sayısı 2 milyonu bulmakta, hatta yaz aylarında bu sayı bazı hesaplamalara göre çok daha artmaktadır.**

Çalışan çocukların 3'te 1'i eğitimin dışında kalmaktadır. Her yıl en az 70 çocuk iş

cinayetlerinde hayatını kaybetmektedir. TÜİK'in çocuk işçiliğine dair verileri, mevsimlik tarım işçiliğinin görece az olduğu dönemde toplandığı ve göçmen çocuklarını ve kız çocuklarının ev içi emeğini dahil etmediği için çalışan çocukların gerçek sayısını vermemektedir. Dolayısıyla Türkiye'de çocuk işçiliğinin vahim durumunu tam olarak yansıtmamaktadır. **Dahası, özellikle AKP döneminde çocuk işçilerin, giderek daha ağır ve tehlikeli işlerde çalışmaya başladığı; eğitimden kopuşun hızlandığı ve çocukların güvenliklerini tehlikeye attığı verilerle sabittir.**

Yoksul ailelerin teknolojik ve dijital olanaklara sahip olmaması, çocuklarının çağdaş eğitimden yoksun kalmasına neden olmaktadır. Bu durum çocuklarının okullaşma ve başarı oranlarında ciddi düşüslere yol açmaktadır. **Yoksulluk yüzünden okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim kademelerinde toplam 160 bin öğrencinin okulu terk etme riski bulunmaktadır.** Kız çocuklarına artan oranda ev işi ve çocuk bakımı konusunda sorumluluklar yüklenmiş olması, kız çocuklarının okullaşma oranlarında daha da çok düşüş beklenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle yoksul çocuklar arasında okuldan kopuş ve çocuk işçiliğinin artması yoksullaşma ile atbaşı gitmektedir.

GENÇ YOKSULLUĞU ARTTI

**%43'ü
Yoksul**

16-29 yaş arası genç nüfusun %43'ü yoksulluk riski altında.

ÜNİVERSİTELİ İŞSİZLER

**4'te
1'i**

Her 4 yüksek öğretim mezunundan 1'i iş gücü piyasasına katılamıyor.

CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ

**133.
Sırada**

2021 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu'nda Türkiye 156 ülke arasında 133. Sırada.

KADIN İŞSİZLİĞİ

**2
Kat**

Türkiye'de iş gücüne katılmayan kadınların oranı 27 AB ülkesinin ortalamasının 2 katı.

EĞİTİM VE BECERİ EŞİTSİZLİĞİ DERİNLEŞTİ; VASIFSIZLIK NORM OLDU

AKP'nin 20 yılda her düzeyde niteliksizleştirdiği eğitim sistemi, toplumsal eşitsizlikleri artırmakta, kastlaşmayı körüklemektedir. Eğitimi parasız kamusal bir hak olmaktan çıkaran ve öğrencileri özel okullara yönlendiren politikalar sonucunda eğitim masrafları, aileler için en büyük harcama kalemi hâline gelmiştir. 2022 yılının başında ulaşılan yüksek enflasyon oranının etkisi özel okul ücretlerine de yansımış, ücretlere yapılabilecek tavan zam oranı yüzde 36 olarak açıklanmıştır. Ancak bu okullardaki yemek, servis, kitap gibi ek ücretlere yüzde 100 zam yapılmakta, eğitim maliyetleri katlanmaktadır. Devlet okullarında eğitimin niteliksizleşmesiyle özel okullara yönelen orta sınıflar, yoksullaşmaları nedeniyle bu masrafların altında ezilmektedir. Düşük gelirli aileler ise yoksulluğun pençesinde, çocuklarına en basit test kitaplarını bile almakta zorlanmaktadır.

Maddi imkansızlıklar nedeniyle çocukların eğitimden kopması ve erken yaşta çalışmaya başlamasıyla yoksulluk içinden çıkılmaz bir kısır döngü hâline gelmektedir. Yoksulluk çocukların eğitim yaşamını ilk günden etkilemektedir. Varlıklı ailelerin okul öncesi eğitim alma ihtimali bile yoksul ailelerin çocuklarından 4 kat fazladır. **Türkiye, OECD ülkeleri arasında ailelerin sosyo-ekonomik durumunun öğrencilerin eğitim hayatını en çok etkilediği ülke olmuştur. 20-30 yaş arası gençlerin yüzde 65'i ailelerinin maddi imkanları daha iyi olsaydı, daha iyi eğitim alabileceklerini düşündüğünü ifade etmiştir.** Eğitimde eşitsizlik, yoksulluğun nesilden nesile aktarılmasına ve kalıcı

hâle gelmesine neden olmaktadır. Toplumdaki eşitsizlikleri gidermenin en önemli araçlarından biri olan eğitim, ülkemizde bu işlevini artık yitirmek üzeredir.

EĞİTİMDE KIR-KENT FARKLILIKLARI ARTARKEN; DEVLET OKULLARININ DA EĞİTİM KALİTESİ FARKLILAŞIYOR

Türkiye'de sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı öğrenciler kentsel bölgelerden daha çok kırsal alanlardaki okullarda bulunmaktadır. **PISA 2018'in gerçekleştiği ülkelerde öğrencilerin sosyo-ekonomik durumunda kent-kır uçurumunun en büyük olduğu 2. ülke Türkiye'dir.** İlköğretimden ortaöğretime ilerledikçe, kırsalda okul, derslik ve öğretmen sayısındaki ciddi düşüşler göze çarpmaktadır. Kırsal bölgelerde öğrenciler eğitim kurumları, altyapının yetersizliği ve personel eksikliği nedeniyle kentsel bölgelerdeki yaşlılarının gerisinde kalmaktadır. **2018 PISA değerlendirmesine göre okuma becerileri alanında alınan puanlara göre bölgeler ayrımında öğrencilerin arasındaki fark yaklaşık üç okul yılına denk gelmektedir.** Aynı sistem içinde bu kadar nitelik farklılığı oluşu, ülkemizde bölgeler arası eşitsizlikleri gözler önüne sermektedir.

Müfredat değişiklikleriyle niteliksizleşen kamusal eğitim, özel okullaşmayı büyük bir hızla artırmıştır. Devletin kendi okullarının bile birbirleriyle aynı olanaklara sahip olmamasına engel olunamamıştır. Bu yüzden orta gelir grubundaki aileler bile boğazlarından keserek çocuklarını daha iyi eğitim almaları için özel okula göndermeyi tercih etmektedir. Devlet okulları arasında okulun bulunduğu yere göre farklılıklar bulunmaktadır. **Yüksek gelirli ve düşük gelirli ailelerin yaşadığı mahallelerde bulunan devlet okulları arasında eğitim kalitesi, sınıf mevcudu, güvenlik, altyapı ve sosyal olanaklar açısından büyük farklılıklar görülmektedir.** Ücretsiz olması gereken devlet okullarında toplanan bağışlar, devlet okulları arasındaki imkân farklılıklarını artırmaktadır. Yoksul mahallelerdeki

okullar kalabalık sınıflar ve donanımsızlık yüzünden eğitim kalitesi düşmekte ve çocukların geleceğini etkilemektedir.

Niteliksizleşmiş eğitim sisteminde yalnızca devlet okulları ve kamusal eğitim tahrip olmamış, eğitime ve öğrencilere yatırım da yapılmamıştır. **2021 yılında OECD'nin açıkladığı verilere göre, ilköğretimden üniversiteye kadar geçen sürede öğrenci başına harcanan miktar OECD ülkelerinde ortalama yıllık 11 bin 700 dolarken, bu miktar Türkiye'de yalnızca 5 bin 723 dolarda kalmıştır.** Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bütçesinin 2021 yılında yüzde 2,6 olan milli gelire oranı ise 2022 yılı için yüzde 2,4'e düşmüştür. Bu oran, OECD ortalaması olan yüzde 6'nın yarısına bile ulaşmamaktadır.

SARAY DÜZENİ, GENÇLERİ MUTSUZLUĞA VE UMUTSUZLUĞA SÜRÜKLEDİ

20 yıllık AKP iktidarı, gençlerin iyi bir gelecek yaşayabilmelerini sağlayacak fırsatları ortadan kaldırmış, ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan yaşamlarını çölleştirmiş, geleceğe dair tüm umutlarını yok etmiştir. Liyakatin yok edildiği, kayırmacılığın norm hâline geldiği, torpilin olmadığı yerde aç ve işsiz kalınacağına dair inancın artık neredeyse kemikleştiği ülkemizde gençler, ülkeyi terk etme planları yapmaktadır. Otoriter tek adam rejiminde ifade ve düşünce özgürlükleri kısıtlanan, ayrımcılığa maruz kalan gençler, aynı zamanda kendilerine yeterli donanımı sunmayan eğitim sisteminin gölgesinde sırtlandıkları Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) borçlarının yükü altında ezilmektedir.

Milyonlarca genç, işsizliğin ve umutsuzluğun pençesinde savrulurken Saray, kendine yakın bir avuç genci el üzerinde tutmakta, tüm kaynakları onlara aktarmaktadır. Akranları işsiz, yoksul ve baskı altındayken, bu bir avuç gencin sosyal medyadan bile takip edilebilen lüks yaşamının bir kısmı uyuşturucu ticareti ve kara paradan, bir kısmı ise doğrudan kamu kaynaklarının peşkeş çekilmesinden finanse edilmektedir.

Bugün KYK borcu olan gençlerin toplam borçlarının milyarları geçtiği hesaplanmaktadır. Bu öğrenim kredisini kullanan 5,5 milyondan fazla genç hayata ortalama kişi başı en az 35-40 bin TL borçla başlamaktadır. Bu gençlerden en az 300 bininin borcunu ödeyemediği için hakkında yasal işlem başlatılmıştır. AKP istihdam yaratmadığı hâlde borçlu mezun ettiği gençlerin kredilerini geri ödemelerini beklemektedir.

AKP iktidarında “yandaş ve makbul” gençler sefa sürerken Saray'ın “çapulcu ve bozguncu” diye itham ettiği gençler yoksulluğa gömülmüştür. Böylece Saray rejimi, gençler arasındaki eşitsizlikleri yeni bir boyut katarak derinleştirmiştir.

GENÇLER EĞİTİMDEN VE İSTİHDAMDAN KOPARILYOR

Gençler bir yandan eğitimden koparken diğer yandan çalışacak iş de bulamamaktadır. **Türkiye'de 2020 yılında ne eğitimde ne istihdamda olan 15-29 yaş genç nüfusun oranı yüzde 32'dir. Bu oran, bu yaş grubunda yaklaşık 6 milyon gencin evde oturduğu anlamına gelmektedir.** Her 3 gençten 1'inin ne okula gittiği ne de çalıştığı ülkemiz, bu alanda tüm Avrupa ve AB ülkeleri arasında en yüksek orana sahiptir. 16-29 yaş arası genç nüfusun yüzde 43'ünün yoksulluk riski altında yaşadığı ülkemizde genç işsizliği âdeta yapısal hâle gelmiştir.

Kayırmanın ve torpilin hakim işe alım biçimi olduğu, vasıflı istihdamın yaratılmadığı ülkemiz, Avrupa ve AB ülkeleri arasında genç istihdamı alanında en kötü 3 ülkeden biri olmuştur. Resmi rakamlara göre yüksek öğretim mezunu olup iş arayan işsiz gençlerin sayısı 2021 sonu itibarıyla 1 milyon 106 bin olsa da, bu sayıya resmi iş başvurusu yapmayan ve iş bulmaktan umidini kesmiş olanlar dahil olmadığı için üniversite mezunu işsiz gençlerin sayısı aslında çok daha fazladır. Diğer bir deyişle **her 4 yüksek öğretim mezunundan**

1'i iş gücü piyasasına katılamamaktadır. Öte yandan yoksulluk nedeniyle eğitim masraflarını karşılayamadığı, çalışmak zorunda olduğu veya liyakatsizlik nedeniyle diplomasahibi olarak bir yere gelinebileceğine dair inancını yitirmiş olduğu için **eğitimine devam etmeyen 18-24 yaş arası gençlerin oranı, 27 AB ülkesinin ortalamasının yaklaşık 3 katına denktir.** Gençlerimiz AKP'nin adaletsiz politikaları nedeniyle geleceklerinden vazgeçmektedir.

KPSS'de kendi alanında Türkiye'de derece yaparak ilk 50'ye giren öğretmenlarımızın bir kısmı, MEB'in düzenlediği tartışmalı mülakatlarda verilen düşük puanlar nedeniyle hak ettikleri görevlerine atanmadı.

GENÇLERİ EN ÇOK YOKSUNLUK VE EMPATİ YOKLUĞU İNCİTİYOR

İçinde bulunduğumuz ekonomik buhran, gençleri yalnızca geleceğe dair umutsuzluğa ve güvencesizliğe hapsetmekle kalmamakta, aynı zamanda sosyal ve kültürel açıdan çölleşmiş bir hayat sürmeye ve yaşamdan kopmaya mecbur bırakmaktadır. Gençlerin gelirleri tasarruf yapmaya, konut almaya, araç sahibi olmaya, hatta tatile gitmeye bile yetmemekte, **gençler yalnızca ekonomik değil, "kültürel yoksullaşma" ve yoksunluk duygusu yaşamaktadır.**

Gençler, yabancı dil öğrenmek, sinema ve tiyatroya gitmek gibi sosyal kültürel faaliyetlere katılamamakta, maddi yetersizlikler nedeniyle kendilerini geliştirmek bir yana, boş zamanlarında eğlenceli zaman geçirmekten bile mahrum bırakılmaktadır. Gençlere bir hamburger yemek veya pastaneye gidebilmek bile çok görülür olmuştur. En basit boş zaman faaliyetlerini gerçekleştiremedikleri bu koşullarda, seyahat etmeleri söz konusu bile olamamaktadır. Dünyanın en pahalı pasaportlarından birine sahip olan ülkemizde, 2022 yılı için 1 yıllık pasaport ücreti 455 TL olarak belirlenmiştir. Pasaport ücreti, yurtdışına çıkış harcı, TL karşılığı her gün artan vize ücreti derken yurtdışına çıkış ihtimalinin

oluşması için bile tonla para harcanmak zorundadır. **Yaştları dünyayı gezerken ülkemizde gençler, başlarını sokacak bir yer, geçimlerini sağlayacak bir iş bulmanın, KYK borçlarını ödemenin derdine düşmüştür.** Bu zorluklara rağmen gençleri empati eksikliği daha da yaralamaktadır.

EBEVEYNLERİNDEN DAHA EĞİTİMLİ; AMA DAHA YOKSUL, BORÇLU VE GÜVENCESİZ GENÇLİK

Ekonomik kriz, işsizlik, liyakatsizlikle gençlerin umutsuzluğa sürüklendiği bu ortamda, 20-30 yaş arası gençlerin yarısından fazlası, anne ve babalarından daha eğitilmiş olmasına rağmen onlardan daha yoksuldur. Gençler, kendilerini ebeveynlerinin genç olduğu dönemde sahip olduğu imkânlarla kıyasla daha dezavantajlı görmektedir. **Her 3 gençten yalnızca 1'i anne ve babasından daha eğitilmiş olup onlardan daha yüksek gelire sahiptir. Gençler, eğitilmiş olmanın artık yüksek gelir ve refah sahibi olmayı sağladığına inanmamaktadır.**

Ülkemizde gençler eğitimini bitirince bile ailesinden destek almadan hayatlarını sürdüremez hâle gelmiştir. 20-30 yaş aralığındaki gençlerin yalnızca yarısı ailelerinden ekonomik bağımsızlığını kazanmıştır. Henüz kendi ayakları üzerinde durmakta zorlanan gençler, bu nedenle aile kurma planlarını da ertelemektedir. Her 10 gençten 8'i çocuk sahibi olmak ve çocuklarına yeterli imkânları sağlamak için gerekli maddi güce sahip olmadığını düşünmektedir. **Saray, gençlere sürekli en az üç çocuk yapmalarını öğütlerken, iki kişilik aileler bile yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bugün ülkemizde her 10 kişiden 6'sı kendisini ve ailesini geçindirememektedir.**

Kendi ebeveynleri genç yaşlarında ev, araba sahibi olabilmışken, gençlerimiz çalışsa da eğitim alsa da ailesine bağımlı olarak yaşamakta, geleceğine dair plan yapması imkânsız hâle gelmektedir.

KADINLAR ARTAN EŞİTSİZLİĞİN EN BÜYÜK MAĞDURU: EVDE DE İŞTE DE DEZAVANTAJ VAR

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin AKP iktidarı boyunca geldiği vahim durum, artan şiddetten düşük istihdam ve okullaşma oranlarına kadar yaşamın her alanında gözlemlenebilmektedir. Türkiye’de son 10 yılda en az 2 bin 534 kadın, erkekler tarafından katledilmiştir. Yalnızca Kovid-19 salgını dolayısıyla kısıtlamaların olduğu 2020 yılında bile 16-17 yaş grubunda 13 bin kız çocuğu evlendirilmiştir. Türkiye, OECD ve Avrupa ülkeleri arasında kadınların iş gücüne katılımı en düşük olan ülkedir. Uluslararası Çalışma Örgütü verilerine göre 2021 itibarıyla Türkiye, 15 yaş üstü kadınların iş gücüne katılımı açısından 187 ülke arasından 165. sıradadır. Çalışma yaşamında kadınlar, işe alımlarda ve ücretlerde derin eşitsizlik yaşamaktadır.

AKP’nin, kadınları ikinci sınıf vatandaş olarak gören ve karşılaştıkları sorunlara dair hiçbir çözüm getirmeyen yaklaşımı yüzünden Türkiye, 2021 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu’nda 156 ülke arasında 133. sırada, “Orta Doğu ve Kuzey Afrika” bölgesindeki ülkeler arasında ise 7. sırada yer almaktadır. AKP’nin politikaları Türkiye’yi toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri, Tunus, Mısır, Ürdün ve Lübnan’ın gerisinde bırakmıştır.

İŞ GÜCÜNE KATILAMAYAN KADIN ORANI, AVRUPA’NIN İKİ KATI

Türkiye’de iş gücüne katılımında erkeklerin oranı yüzde 71 iken, kadınlarda yüzde 34’dür. **İş gücüne katılmayan kadınların oranının 27 AB ülkesindeki ortalaması yüzde 32,5 iken, Türkiye’de ise yüzde 65’le bunun iki katıdır.** Türkiye’deki kadın istihdam açığı, AB ve Avrupa ülkelerinin 3,5 katı kadardır. 20-64 yaş arası her 3 kadından 1’inin istihdamda olmadığı

Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında bu konudaki en kötü durumdaki ülkedir.

2021 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu’nda da Türkiye’nin en zayıf olduğu alan olarak ekonomik katılım ve fırsat alanına işaret edilmiştir. Türkiye bu alanda 156 ülke arasında 140. sıradadır. Kadınların iş gücüne katılım oranının genel olarak düşük olmasının yanı sıra, kadınların üst düzey yetkili ve yönetici görevlerindeki oranı da yalnızca yüzde 16’dır. Türkiye’de kadın iş gücü, toplumdaki cinsiyet eşitsizliğini yansıtan bir anlayışla “kadın işi” olarak tabir edilen düşük statülü ve düşük gelirli işlerde yoğunlaşmıştır. Eğitimde fırsat eşitsizliği, kadınlara yüklenen bakım sorumlulukları, iş gücü piyasalarındaki ayrımcılık gibi etkenler, kadınların tarım, tekstil, gıda gibi emek yoğun sanayi alanlarında, ücretsiz aile işçisi veya düşük ücretlerle kayıt dışı olarak çalışmalarının yaygın olmasına neden olmaktadır.

Kadınlar ve erkeklere eşit iş için eşit ücret ödenmiyor oluşu, toplumsal cinsiyet eşitliğinin karşısında büyük bir engel olmayı sürdürmekte, üstelik ücret farkı yıllar içinde sürekli açılmaktadır. **Erkeklerin lehine olan ücretler arası fark 2006 yılında yüzde 12 iken 2020 yılında yüzde 20,7’ye yükselmiştir.** Kendi hesabına çalışan erkeklerin geliri kadınlardan yüzde 77 fazladır. Aralarında kadınların yoğun olarak bulunduğu hizmet ve satış elemanları için cinsiyete dayalı ücret farkı yüzde 44 düzeyine kadar çıkabilmektedir.

KREŞLER YETERSİZ VE PAHALI; KADIN İSTİHDAMI VE EĞİTİMİ KRİZDE

Çocuk bakımı sorumluluğunun annelere yüklenmesi, Türkiye’de kadın

istihdamının düşük olmasına yol açan en önemli etkenlerden biridir. Okul öncesi eğitimin ücretsiz olmayışı, özellikle büyük şehirlerde özel kreşlerin neredeyse aylık asgari ücret kadar ücret talep etmesi, kadınları evde kalarak çocuklarına bakmak zorunda bırakmaktadır.

Tüm Avrupa ve AB ülkeleri arasında 4 yaşından itibaren okul öncesi eğitime katılımdaki en düşük oran yüzde 60 ile Türkiye'dedir. 27 AB ülkesi ortalamasında bu oran yüzde 95'tir. Bu durum çocukların eğitim yaşamını etkilemekte, kadınları istihdamdan koparmaktadır. **Türkiye'de aile bakım sorumluluğu nedeniyle 20-64 yaş arası her 10 kadından 6'sı aktif iş gücünde bulunmamaktadır. Bu oran AB ve Avrupa ülkeleri ortalamasının 3 katıdır. TÜİK'in 2020 yılı verilerine göre 3 yaştan küçük çocuğu olan 25-49 yaş arası her 4 kadından yalnızca 1'i istihdamdadır.** Kadınlar, sosyal devlet ilkesine sahip ülkelerde devletin üstlendiği bir sorumluluk olan çocuk bakımını üstlenmek veya gelir kaybı yaşamak ikilemine hapsedilmektedir. İş gücünden uzaklaşmak yalnızca yoksulluk değil, aynı zamanda pek çok kadın için eve kapanmak ve toplumsal yaşamdan dışlanmayı da beraberinde getirmektedir.

EMEKLİ VE YAŞLI YOKSULLUĞU UTANDIRIYOR: YAŞLILAR, ISINMA VE BESLENME ARASINDA SEÇİM YAPMAK ZORUNDA

Ülkemizde her 100 vatandaştan 10'u 65 yaş ve üzerindedir. 2000 yılından bu yana yaşlı nüfusumuz yüzde 82 artış göstermiştir. **60 yıl sonra Türkiye'de her 4 kişiden 1'inin yaşlı nüfusun bir üyesi olması beklenmektedir.** Yaşlı nüfusun hızla artışı, yakın gelecekte sosyal

güvenlik ve sağlık sistemlerinin üzerinde büyük baskı oluşturacak olmasına rağmen, AKP hükümetleri bu durumun gerektirdiği politikaları ve tedbirleri hayata geçirmemiştir. Yaşlılar ve yaşlıların bakımı ile ilgili politikalarda planlama ve kaynak yetersizliği ve koordinasyonsuzluk söz konusudur. Yaşlı vatandaşlar ve aileleri, sosyal devletin yokluğunda, karşı karşıya kaldıkları sorunlar için çözümleri kendileri üretmek zorunda kalmaktadır. Kurumsal, fiziksel ve maddi desteklerin yetersizliği, yaşlıları yalnız bırakmakla kalmayıp, yaşlı yoksulluğunu da artırmaktadır. Yaşlılarımız yoksulluk yüzünden ısınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçları arasında tercih yapmak zorunda bırakılmaktadır.

AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılından bu yana çalışan veya iş arayan emeklilerin sayısı 1,5 milyondan 4,2 milyona çıkmıştır. 2022'ye gelindiğinde en düşük emekli maaşı, eşitsizliğin en yaygın olduğu ülkelere biri olan Kolombiya'daki asgari ücretten bile düşüktür. Emekli maaşı alan 13,7 milyon kişinin yaklaşık yarısı ya bir işte çalışmakta ya da iş aramaktadır. Çalışan yaşlıların çoğu emekli maaşlarını almayı sürdürmek için güvencesiz ve kayıt dışı olarak çalışmaya razı olmaktadır. **AB ülkeleri ile kıyaslandığında Türkiye'nin 65 yaş ve üstü nüfusunun oranı diğer ülkelere kıyasla az olmasına rağmen, Türkiye'de 65 yaş ve üstü çalışanların aynı yaş grubundaki nüfusa oranı AB'nin 3 katıdır.** Yaşlıların çalışmaya devam ettiği koşullara ve sektörlerle bakıldığında, ağır koşullarda güvencesiz olarak çalıştıkları görülmektedir. İstihdam edilen yaşlı nüfusun yüzde 64'ü tarım, yüzde 28'i hizmetler, yüzde 5'i sanayi, yüzde 2'si inşaat sektöründe çalışmaktadır.

ENGELLİLER İŞSİZLİĞE VE YOKSULLUĞA MAHKUM EDİLİYOR

AKP, sosyal devletin koruyucu destek mekanizmalarına en çok ihtiyaç duyan gruplar arasında olan engellileri her alanda yalnız bırakmıştır. Engelli vatandaşlara yönelik hak temelli, bütüncül ve kapsayıcı hizmet yapısı kurmamış, istihdam başta olmak üzere

sosyal yaşama katılımlarını artırmak yerine onları toplumun dışına iten zihniyeti hâkim kılmıştır. Ülkemizde yaşayan engelli bireylerin sayısı bile tam olarak bilinmemektedir. Konuya ait son araştırma 2011 yılında yayınlanmış, aradan geçen 10 yılda bu konuya dair hiçbir adım atılmamıştır. Bunun karşılığında engelli vatandaşlarımız iş bulmakta ve geçinmekte sıkıntı çekmekte, devletin görevi olduğu halde istihdam konusunda destek görememektedir. **Engelliler arasında işsizlik oranı yüzde 80'e dayanmıştır.** Kamuda ve özel sektörde engelli yurttaşların istihdamı için gerekenler yerine getirilmemektedir. Engelli aylığı, evde bakım aylığı gibi desteklerden faydalanmak için engelli vatandaşlarımızın pek çok bürokratik engeli aşması zorunlu kılınmakta, bu nedenle hizmetlerden az sayıda kişi faydalanabilmektedir.

SAĞLIKTA EŞİTSİZLİK ARTTI; TEDAVİLER PAHALILAŞTI, KİMİ İLAÇLAR BULUNMUYOR

Ülkemizin ilaç üretiminde neredeyse tamamen ithalata bağımlı hâle getirilmesi, 2018'den beri sürmekte olan döviz kuru kriziyle birlikte ilaçlara erişimi daha da güçleştirmiştir. Güncel ilaç kuru ve gerçek kur arasındaki makas, şirketlerin ithal ilaçları piyasaya sürmemesine, hammaddesi yurtdışından gelen yerli ilaçların da üretilmemesine neden olmaktadır. **2021 yılı Aralık ayı itibarıyla 645 ilacın bulunması konusunda sıkıntı yaşanmaktadır.** Yoksul vatandaşlarımız ilaca erişim konusunda iki kere dezavantaj yaşamaktadır. Sağlık güvencesi olmayan ya da Yeşil Kart kullanan ve sağlık hizmeti borcu birikmiş olan kişilerin ilaçlarını ceplerinden ödeyerek almaları gerekmekte, bu nedenle tedavileri yarım kalmaktadır. SGK'nın geri ödeme listesinde yaptığı değişikliklerle özellikle yoksul vatandaşların bu ilaçlara erişimi sıkıntıya sokulmaktadır. **Yalnızca 2021 yılı Ekim ayında 52 ilaç geri ödeme listesinden çıkarılmıştır.** Bunun yanı sıra, AKP'nin uygulamaya koyduğu Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın getirdiği değişiklikler, sağlık hizmet sunumunun niteliğini düşürmektedir.

Muayene süreleri 5 dakikaya kadar gerilemiş, talep patlamasıyla birlikte sağlık kurumlarından randevu almak zorlaşmıştır. Hekimlerle hastaları karşı karşıya getiren rant odaklı sistem sağlıkta şiddet artırmış, bunun karşılığında AKP iktidarı sağlık çalışanlarının darp edilmesine hatta öldürülmesine seyirci kalmayı sürdürmüştür. Giderek daha çok sayıda hekim, şiddetle burun buruna yaşamamak ve kötü koşullarda çalışmamak için yurtdışına göçmeyi planlamaktadır. **Ayda yaklaşık 80 hekim, yurtdışında hekimlik yapmak üzere Türkiye'yi terketmeyi tercih etmektedir.** Her yıl artan bu göç dalgasıyla, gelecekte ülkemizde sağlık personeli ve sağlık hizmetlerinin niteliği konusunda daha da büyük sıkıntılar yaşanacaktır.

DİJİTAL VE TEKNOLOJİK UÇURUM, EĞİTİMDEN SANAYİYE HER ALANDA EŞİTSİZLİKLERİ DERİNLEŞTİRİYOR

Bilgi teknolojilerine erişim konusunda yaşanan eşitsizlik, toplumdaki sosyo-ekonomik adaletsizliğin bir yansımasıdır. Bu eşitsizliği ifade eden "dijital uçurum", Türkiye'de her alanda gözlemlenmeye başlamıştır. Yakın gelecekte teknolojik dönüşümün iş modelleri ve istihdam üzerinde büyük etkiler yaratacağı, otomasyon ve yeni nesil teknolojiler nedeniyle 10 işten 3'ünün ortadan kalkacağı ve bazı sektörlerde çalışanların neredeyse yarısının işlerini kaybedeceği beklenmektedir. Ancak kuşkusuz bu dijital dönüşüm sürecinin sonucunda birçok yeni alanda yeni tür istihdam alanları da açılacaktır.

Dolayısıyla işini kaybedecek ya da istihdam piyasasına yeni girecek kişilere, yeni dijital teknolojilere erişim ve bunlara dair beceriler kazandıracak fırsatlar sunulmadığı takdirde, dijital eşitsizlik daha çok iş kaybına ve daha

derin bir yoksulluğa yol açacaktır. Dijital uçurumun toplumdaki farklı kesimler üzerindeki etkileri pandemi sırasında açıkça görülmüş, uzaktan eğitim ve uzaktan çalışma konusunda eşitsizlikler ve bunların sonuçları özellikle gençleri, vasıfsız işçileri ve dezavantajlı grupları daha olumsuz etkilemiştir.

İnternet erişiminin günümüzde pek çok gelişmiş ülke tarafından temel bir hak olarak kabul edilmesi ve bu nedenle kamu hizmeti olarak sunuluyor olmasına rağmen Türkiye’de AKP’nin ucuz, hızlı ve kaliteli dijital altyapıya yatırım yapmaması, yurttaşları dijital olanaklardan mahrum etmektedir. Her 10 hanenin 4,4’ünün İnternet erişiminin bulunmadığı Türkiye’de vatandaşlar, OECD ülkeleri arasında en yavaş İnterneti kullanmaktadır. 2021 Küresel İnternet Hızı Endeksi’ne göre Türkiye mobil bağlantı hızında 138 ülke arasında 57; sabit internet hızında ise 105. sıradadır. İnternetin erişim gücü, fiyatı, yerel dil içeriği ve erişim politikalarına göre ülkeleri sıralayan Kapsayıcı İnternet Endeksi’nde ise 59. sıradadır. İnternet erişiminde ülke içinde de büyük eşitsizlikler bulunmaktadır. İstanbul’da yüzde 80’e kadar çıkan hanelerde genişbant bağlantı oranı, Kuzeydoğu Anadolu’da yüzde 34’e kadar düşmektedir. Bu oran hane halkı kadar esnaf ve KOBİ’lerin dijitalleşmesini de olumsuz etkilemektedir.

TÜRKİYE’NİN KIRSALI İNSANSIZLAŞIYOR; KENTLER NÜFUSU KALDIRAMIYOR

Türkiye’de çarpık büyüme ve eşitsiz gelir dağılımı arttıkça, nüfusumuzun yoksulluk ve işsizlik seviyeleri de bu durumdan doğrudan etkilenmiş, bölgeler arasında büyük eşitsizlikler ortaya çıkmıştır. İllerimizin milli gelire katkılarına ve bu gelirden aldıkları paya baktıklarında bu ayrışmanın bölgesel olarak da yaşandığı ortaya çıkmaktadır. Bölgeler arasında üretim seviyesi, istihdam oranı ve yatırım miktarı arasındaki büyük farklar, bölgelerin birbirinden farklı gelişmiş düzeyinde olmasına yol açmaktadır. Düşük yatırım, düşük istihdam ve düşük gelirler, milli gelirin içindeki payla orantılıdır. Tarihin en ağır işsizlik

düzeyine yol açan AKP rejimi, kırsal alanlarda yatırım yapılmaması, istihdam yaratılmaması, tarım ve hayvancılığın desteklenmemesi ve geleneksel ticari faaliyetlerin yok edilmesiyle bu bölgelerde yoksulluğun artmasına neden olmuştur. Kırsal bölgelerde iş olanaklarının olmayışı, kırdan kente göçü tetikleyerek gelişmişlik düzeyi farklılıklarını âdeta kronikleştirmiştir.

Türkiye ortalamasının en zengin yüzde 20’lik gelir grubu, en yoksul yüzde 20’lik gelir grubundan 8 kat daha yüksek gelir elde etmektedir. Bölgesel anlamda gelir dağılımı çarpıklığı, yoksulluk ve işsizlik nedeniyle aynı il içinde bile büyük eşitsizlikler yaşanmaktadır. Kırsal bölgelerden en çok göç alan İstanbul’da ise 8,6 kat gelir farkı yaşanmaktadır. İller arasında yatırım miktarı ve gelişmişlik düzeyine göre ürettikleri milli gelir payı arasında da büyük farklar ortaya çıkmıştır.

2019 yılında TÜİK verilerine göre Gayrisafi Yurtiçi Hasıla toplamı 26 bölgeye ayrılarak bir sınıflandırma yapılmıştır. 2019 yılında üretilen toplam GSYH 4 trilyon 320 milyar TL iken, toplam üretimde yüzde 2,5 altında pay alan bölge ve illerin varlığı, bölgesel eşitsizliğin kaynağını ve büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. **Toplam 31 milyon kişinin yaşadığı 52 ilden oluşan 15 bölgenin GSYH payı yüzde 2,5’un altındadır. 4 bölgede bulunan 13 ilin ise milli hasıla payı yüzde 1’in altında kalmaktadır. Toplam 52 ilde üretilen milli hasıladaki payı yüzde 23 iken kalan diğer 29 ilin ürettiği milli hasıla payı yüzde 77 olmaktadır. Yalnızca en büyük 3 ilimizin toplam milli hasıla payı yüzde 46’yı bulmaktadır.** Bu çarpık tablo, nitelikli büyümenin ve istihdam yaratımının önünde büyük bir engel olarak AKP’nin rant odaklı

politikaları tarafından var edilmiştir. Gelir dağılımı adaletsizliği ve bunun sonucunda bölgesel eşitsizlikler, **2015-2020 yılları arasında yıllık ortalama 2,7 milyon kişinin iller arasında göç etmesine neden olmuştur. Ortalama yıllık göçün içerisinde 15-39 yaş aralığında göç eden nüfus ise yıllık 1,7 milyona erişmiştir.** AKP'nin Anadolu'nun az gelişmiş şehirlerini dışlayan iktisadi ve sosyal politikaları, kırsal yoksulluğu artırırken, büyükşehirlere göç eden nüfusun yoksulluğunu daha da derinleştirmiştir. AKP'nin istihdam sağlayamadığı, barınma ve sosyal güvencesiz hayatlara mahkûm ettiği bu insanlarımız; kırsal yoksulluktan kaçınırken, kentsel yoksulluğun çarkları arasına sıkıştırılmaktadır.

TARLALAR EKİLEMİYOR: TÜRKİYE ÇİFTÇİSİZ VE TARIMSIZ BIRAKILIYOR

AKP'nin tarım ve gıda sektörünü çıkmaza sokan politikaları, en büyük geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olan kırsal bölgelerin nüfusunu kaybetmesine neden olmuştur. Toprakların çoraklaşması, tarımın geçinmeye yetmemesi, meraların amaç dışı olarak yapılaşmaya açılması, yeni rant alanlarının ortaya çıkması, özellikle gençlerin tarım yapmayı bırakarak kentlere göç etmelerine ve burada çoğunlukla ucuz iş gücünün bir parçası hâline gelmelerine neden olmaktadır. Kırsalda, genç nüfusun kentlere göç etmesi ve çiftçiye destek verilmemesi sonucunda tarım ve hayvancılıkta istihdam edilen kişi sayısı hızla azalmaktadır.

Tarım sektöründe istihdam edilen kişi sayısı 2002 yılında 7 milyon 458 bin kişiyken, 2020 yılı itibarıyla yüzde 44'lük bir düşüşle 4 milyon 157 bin kişiye gerilemiştir. **1990 yılında tarımda istihdam edilen nüfusun yüzde 56'sını genç nüfus oluştururken, 2019'da bu oran yüzde 35'e gerilemiştir.** Tarım sektöründeki tahribat ve tarımda istihdam eden nüfusun azalmasıyla ekilen tarım alanları da her yıl giderek azalmaktadır. **2002 yılında 26 milyon 579 bin hektar tarım alanı ekilirken, 2020**

yılına gelindiğinde ekilen tarım alanı 23 milyon 144 bin hektara düşmüştür.

ÖNGÖRÜSÜZ DIŞ POLİTİKA, GÖÇMEN GETTOLARI, GÖÇMEN YOKSULLUĞU VE KAYIT DIŞILIK YARATIYOR

Resmi verilere göre Türkiye'de 3,7 milyon Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır. Fakat aslında bu sayının 5 milyona dayandığı tahmin edilmektedir. Bu nüfus içinde 2 milyon 112 bini çalışma çağına olup 930 bin kadarı iş gücüne katılmaktadır. Oysa resmi olarak çalışma izni olan Suriyeli sayısı 2011-2020 yılları arasında yalnızca 202 bin 679'dur. Suriyelilerin yaklaşık %97'si kayıt dışı olarak çalıştırılmaktadır. Kayıtlı veya kayıt dışı, Suriyelilerin çoğu düşük vasıflı işlerde çalıştırılmaktadır.

Ülkemizde kamplar dışında yaşayan Suriyelilerin büyük bölümü, genellikle altyapı eksikliği bulunan yoksul semtlerde, bodrum, depo, çadır, gecekondu ya da kötü şartlara sahip konutlarda ve çoğunlukla fahiş fiyatlara hayatlarını sürdürmektedir. Suriyelilerin yaşadığı bu yerler güvenlik açısından olduğu kadar sağlık ve hijyen açısından da asgari koşullara sahip değildir. Sığınmacıların yüzde 58'i yetersiz ev eşyasıyla barınmakta, yüzde 7'inin yaşadığı yerde hiç ısıtıcı bulunmamaktadır. Suriyeli ailelerin yüzde 12'si çadır ve konteynirlarda başka bir aile ile birlikte yaşamaktadır. Suriyeli sığınmacı nüfusunun yarısı günde iki ya da az öğün yemekte, yarısına yakını ilaca erişimde güçlük çekmektedir. AKP'nin plansız ve öngörüsüz "açık kapı" politikasının sonucunda durum, yalnızca ülkemiz ekonomisi ve toplumsal kapasitesi açısından sürdürülemez bir hâl almakla kalmamış, aynı zamanda sığınmacıları da yoksulluğa ve kötü yaşam koşullarına hapsederek mağdur etmiştir.

CHP NE YAPACAK?

CUMHURİYETİN 2. YÜZYILINDA STRATEJİK PLANLAMA İLE KALKINMACI EKONOMİ VE SOSYAL DEVLET GÜÇLÜ BİÇİMDE İNŞA EDİLECEK; YOKSULLUK, İŞSİZLİK VE VASIFSIZ İSTİHDAM ÇEMBERİ KIRILACAK

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), yoksulluğun ve eşitsizliklerin ortadan kaldırılması, vatandaşların huzur ve refah içinde yaşayabilmesi için gerekli koşulların, geçici, kısa vadeli çözümlerle değil, temelden bir dönüşümle toplumun tüm kesimlerini kapsayarak yaratılacağına bilincindedir. Bu nedenle **Cumhuriyetimizin İkinci Yüzyılında sosyal devletin tüm olanakları seferber edilecek, devletin destekleri vatandaşlara “lütf” değil, birer “hak” olarak sunulacaktır.** CHP iktidarında ekonomik büyüme sürdürülebilir şekilde sağlanacak, milli gelir artacak, gelir dağılımında adalet sağlanacaktır. Böylece yurttaşların yaşam kalitesi yükselecek, toplumsal huzur yeniden tesis edilecektir. Sosyal devlet ilkelerinin egemen kılındığı Türkiye’de vatandaşlar kendilerini sahipsiz ve yalnız değil, toplumsal huzuru ve dayanışmayı esas alan güçlü yönetim altında güvende hissedeceklerdir.

“AİLE DESTEKLERİ SİGORTASI” YOKSULLUK VE EŞİTSİZLİKLE MÜCADELEDE TEMEL ARAÇ OLACAK

CHP, ülkemizi esir alan derin ve yaygın yoksulluğa son vermek için sosyal devlet anlayışının bir parçası olarak **Aile Destekleri Sigortası**’nı uygulamaya koyacaktır. **Temel bir vatandaşlık hakkı olarak ailelere asgari düzeyi sağlayacak Aile Destekleri Sigortası, ailedeki çocuklar, gençler, yaşlılar, engelliler için sunacağı ek desteklerle de aileleri yıkıma sürükleyen yoksulluğa son verecektir.** Vatandaşların yaşamlarını insanca, borçlanmadan sürdürebilmeleri sağlanacaktır. Tüm vatandaşların fırsat eşitliğine sahip olması sağlanacak,

adaletsizlik ve yoksunlukla topyekûn ve kalıcı olarak mücadele edilecek, muhtaçlık zihniyeti ortadan kaldırılacaktır.

ÜCRETLER YÜKSELECEK; GELİR EŞİTSİZLİĞİ GİDERİLECEK

CHP, çalışanların milli gelirden aldığı payı yükselterek kapsayıcı ve sürdürülebilir bir büyüme modeli yaratılması gerektiğinin bilincindedir. Bunun için sadece milli gelirin değil, yurttaşların refahının da artırılması ve gelir adaletsizliğinin ortadan kaldırılması önemlidir. İnsanca bir asgari ücret belirlenmesi sağlanacak, enflasyon rakamının üzerinde yılda iki kez zam yapılacaktır. Vergi adaleti sağlanacak, vergi politikası yeniden ele alınacaktır. Yurttaşlarımızın borçlanmadan yaşamlarını sürmeleri sağlanacak, borçları silinecek ya da yeniden yapılandırılacaktır. **Çiftçilerimizin tarımsal kredi borçlarının faizleri ve Aile Destekleri Sigortası kapsamında yoksul ailelerin Genel Sağlık Sigortası prim borçları silinecektir.**

VASIFLI İSTİHDAM VE DİJİTALLEŞMİŞ İŞLER YARATILACAK; MESLEKİ EĞİTİM VE BECERİ EDİNDİRME İLE İŞSİZLİK AZALTILACAK

Yoksulluk ve eşitsizliğin kalıcılılaşmasının en büyük nedenlerinden olan işsizlik sorunu çözülecek, vatandaşlarımızı buhrana sürükleyen bir kangren olmaktan çıkarılacaktır. Akılcı ve planlı politikalarla ekonomik istikrar sağlanacak, kamuda ve özel sektörde yatırımların ve teşviklerin artmasıyla işsizlik ortadan kaldırılacaktır.

EMEKLİ YOKSULLUĞU

2Kat Artış

2002 yılından bu yana çalışan veya iş arayan emeklilerin sayısında 2 kat artı.

ENGELLİ İSTİHDAMI DÜŞÜK

%80'i İşsiz

Engelliler arasında işsizlik oranı %80.

BÖLGELER ARASI EŞİTSİZLİK

Toplam 52 ilin üretilen milli hasıladaki payı %23 iken diğer 29 ilin payı %77.

ÇİFTÇİ SAYISI AZALDI

%44 Azaldı

Tarım sektöründe istihdam edilen kişi sayısı 2002-2020 arasında % 44 düştü.

Dijital dönüşüme uyum sağlayan vasıflı iş gücü yetiştirmek ve yeni istihdam alanları yaratmak için öğrencilere ve çalışanlara 21. Yüzyılın gerektirdiği becerileri edindirme amacıyla programlar geliştirilecek; mesleki ve teknik eğitim yeniden tasarlanacaktır. Türkiye’de ihtiyaç duyulan nitelikli insan yetiştirmeye yoğunlaşarak bütün organize sanayi bölgelerinde **“Teknoloji Liseleri”** kurulacaktır. Üniversitelerimiz yüksek katma değerli üretim için gerekli insan kaynaklarını yetiştirecek ve altyapıyı oluşturacak; sanayi ile iş birliği içinde yüksek yetenekli gençlerimizin istihdamının önünü açacaktır. Böylece CHP iktidarında, nitelikli eğitim almış ve yüksek becerili gençlerimizin ülkemizde kalmaları ve ülkemiz ekonomisine katkıda bulunmaları sağlanacaktır. İşsizlik sigortasının kapsamı genişletilecek, işsizlik ödeneğinin süresi uzatılacak ve ödeneğin miktarı artırılacaktır. Böyle işsizlik durumunda bile vatandaşlarımızın kimseye muhtaç olmadan yaşaması sağlanacaktır. Kayıt dışı istihdamla kararlı şekilde mücadele edilecek, tüm vatandaşlarımızın sosyal güvenlik haklarından faydalanması sağlanacaktır.

GENÇLER İÇİN NİTELİKLİ İSTİHDAM VE DÜZGÜN MAAŞLI İŞLER: TORPİLLE GENÇLERİN HAKKI YENMEYECEK

Gençlerin yapboza döndürülen ve niteliksizleştirilen eğitim sisteminin gölgesinde geleceklerinin karartılmasına, işsizlik, yoksulluk ve adaletsizlik girdabında umutsuzluğa kapılmalarına izin verilmeyecektir. Geleceklerini yurtdışında kurma değil, ülkemizde refah içinde yaşama planları yapmaları sağlanacaktır. **Gençlerin işle buluşmasını sağlamak için “Genç İstihdam Atılımı” başlatılacaktır.** Eğitim ve çalışma hayatını kapsayan teşviklerden yararlanacaklardır. Kamu kurumlarında staj olanakları artırılarak, özel sektördeki ücretli staj imkânlarının genişletilmesi teşvik edilecektir. Kamuya personel alımı şeffaf şekilde yapılacak, mülakatlarla kayırmacılık yapılmasına müsaade edilmeyecektir. Tüm ÖSYM sınavlarında giriş ücreti kaldırılacaktır. Vasıflı gençler işsiz kalmayacak, kalifiye yüz binlerce gencin ataması yapılacak,

gençlerimizin adil biçimde layık oldukları görevlere gelmeleri sağlanacaktır.

GENÇLER GELECEĞE UMUTLA BAKACAK; EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL REFAHA ULAŞACAK

CHP, gençlerimizin kendilerini en iyi biçimde geliştirmiş olarak hayata atılabilmelerini sağlamak için onları ekonomik, sosyal ve kültürel refaha ulaştıracak her türlü uygulamayı hayata geçirecektir. **Gençlerimizin sırtında bir yük olan KYK borçlarının faizleri silinecek, asgari ücretin üzerinde, sigortalı bir işte çalışmaya başladıktan sonra borçlarını taksitler hâlinde ödemeleri sağlanacaktır.** Üniversiteli gençlere 19 Mayıs ve 29 Ekim’de olmak üzere yılda iki kere Gençlik Bursu verilecektir. Aile Destekleri Sigortası kapsamındaki gençlik destekleriyle yoksulluk sınırının altındaki ailelerde yaşayan gençlere pozitif ayrımcılık uygulanacaktır. Gençlere kültür ve seyahat destekleri sunulacaktır. Gençlere pasaportlar ücretsiz olacak, yurt dışına çıkış harcı gençlerden alınmayacaktır. Gençlerden satın alacakları ilk sıfır otomobilde, ilk cep telefonu ve oyun konsolunda ÖTV vergisi alınmayacaktır. CHP iktidarında işsizlik, geçim sıkıntısı, enflasyon, hayat pahalılığı, gençlerin gelecek planlarının önünde engel olmayacaktır. Genç çiftlere evlilik destekleri verilecek, geri ödeme koşulları çiftlerin durumuna göre belirlenecek krediler sahiplenecektir. Bebek sahibi olan her çifte yerel yönetimlerle iş birliği içinde bebeklerinin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri miktarda destek verilecektir.

HİÇBİR ÇOCUK YATAĞA AÇ GİRMEYECEK

CHP, çocukların huzur ve refah içinde büyüebileceği ve her ihtiyaçlarının sosyal devlet ilkesi çerçevesinde giderildiği bir Türkiye inşa edecektir. Hiçbir çocuk yoksulluk ve yoksunluk yaşamayacak, kendisini ve ailesini geçindirmek için çalışmak zorunda kalmayacaktır. Çocuk işçiliğini sonlandırmak için yoksulluk sarmalıyla, ekonomik buhran ve kayıt dışı ekonomiyle çok boyutlu şekilde mücadele edilecektir. **Aile Destekleri Sigortası kapsamında ailelere çocukları**

için beslenme, sağlık, eğitim destekleri sunulacak, temel sağlık ve eğitim hizmetleri her çocuğumuz için ücretsiz olacaktır. Çocuklarımızın okula gidiş gelişlerde toplu taşımadan ücretsiz yararlanmaları sağlanacak, sağlıklı ve düzenli beslenebilmeleri için okullarda kahvaltı ve sıcak öğle yemekler ücretsiz olacaktır.

EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ SAĞLANACAK

Çocuklarımız arasında eğitime erişim eşitliğinin sağlanması ve bu yolla toplumsal eşitsizliğin önlenmesi, CHP'nin öncelikli hedefi olacaktır. Eğitim sistemimiz 21. Yüzyılın gereklerine göre yeniden düzenlenecek, çocuklarımız nitelikli ve ücretsiz eğitime erişebilecektir. **Kreş ve okul öncesi eğitim tüm çocuklarımızın ücretsiz olarak faydalanacağı bir hak olacak, her mahallenin ihtiyacını karşılayacak sayıda kreş açılacaktır.** Bölgeler ve okul türleri arasındaki uçurumlar ortadan kaldırılacak, eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanacaktır. Köylerimizden başlayarak ihtiyaç olan her yerde kapatılan okullar yeniden açılacak, **nitelikli yatılı bölge okulları ve pansiyonlu okulların sayısı artırılacak, çocuklarımız denetimsiz yurtlara mahkûm edilmeyecektir.**

YOKSULLUK ÇEMBERİ KADINLAR GÜÇLENDİRİLEREK KIRILACAK

CHP, toplumun geleceğe umutla bakabilmesi için kadınların potansiyellerini gerçekleştirebilmesinin ne kadar önemli olduğunun bilincindedir. Bu bilinçle kadınların istihdama katılımlarının artırılmasının önündeki tüm engeller kaldırılacaktır. **Kadın istihdamını artırmayı ve iş gücü piyasasındaki cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılmasını hedefleyen sosyal politikalar oluşturulacak, her mahalleye**

ücretsiz kreş ve çocuk bakım destekleri hayata geçirilecektir. Ev içi hizmetler ve tarım gibi kadınların yoğun çalıştığı alanlarda kayıt dışılık önlenecektir. Yoksul ailelerde kadın istihdamının önü açılarak ailenin yükü hafifletilecektir.

Aile Destekleri Sigortası kapsamında ailenin yoksulluk sınırına uzaklığına göre sunulacak olan Aile Gelir Desteği ve ailenin yapısına göre sunulacak ek destekler, doğrudan hanede yaşayan kadına sağlanacak karta yatırılacaktır.

Yine Aile Destekleri Sigortası kapsamında kurulacak "Yeni Başlangıçlar Fonu" ile eşinden boşanan kadınlara taşınma ve ev kurma desteği verilecek, istihdama katılmaları için belediyeler tarafından eğitim ve iş bulma desteği verilecektir.

YAŞLILARIMIZ VE AİLELER YALNIZ BIRAKILMAYACAK; EMEKLİLERİMİZ İNSAN ONURUNA YARAŞIR MAAŞ ALACAK

Yaşlılarımızın insana yarışan bir emekli maaşıyla emeklilik dönemlerini huzur içinde geçirmeleri sağlanacak, hiçbir yaşlı vatandaşımız kendi dilemediği sürece çalışmak zorunda kalmayacaktır. **Tüm emeklilerimiz insan onuruna yaraşır emekli maaşı alacak, hiçbir yaşlımız muhtaç olmayacaktır. CHP yaşlılarımızın refah içinde yaşaması için Aile Destekleri Sigortası'nın bir uygulaması olarak Yaşlı Bakım Destekleri sunacaktır.** Yaşlıların evde bakım sorumluluğu yalnızca ailelere yüklenmeyecek, gerekli hizmetler uzmanlar tarafından hanelere götürülecektir. Kurumlarda ve evde bakım, sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler koordinasyon içinde sunulacaktır.

BARINMA LÜKS DEĞİL, TEMEL BİR HAK OLACAK

Başta yoksul kesimler olmak üzere tüm vatandaşlarımızın başını sokacakları ucuz, nitelikli, güvenli konutlara erişimi olması sağlanacak, kimse sokakta bırakılmayacaktır. **Dar gelirli yurttaşların konut ihtiyacını karşılamak ve kentsel gelişimi düzenlemek için kamu eliyle arsa üretimi gerçekleştirilecek, kamu elindeki arazilere öncelikli olarak ucuz ve nitelikli konutlar inşa edilecektir.** Konut birlikleri ve kooperatiflerin dar

gelirli vatandaşlar için kiralık sosyal konut inşa etmeleri mümkün hâle getirilecektir. **Kirada oturan yoksul vatandaşlarımıza nitelikli konutlarda yaşayabilmeleri için gelir düzeyine göre kira yardımları yapılacaktır.** Konut sahibi olmayan ailelere alacakları evler için kredi temin edilecek, halihazırda kredi ödemesi yapanlara yeniden finansman olanağı sunulacaktır.

CHP iktidarında üniversite gençliğinin en büyük sorunu olan barınma sorunu, en fazla 2 kişilik odalardan oluşan modern yurtların inşasıyla en geç 1 yıl içinde çözülecektir. Kamuya ait yurtların kapasiteleri ve nitelikleri en üst düzeye getirilecek, aileler eğitim harcamalarından endişe etmek zorunda kalmayacak, gençler eğitimlerine odaklanabilecektir. Yurtta kalmayan gençlerin öğrenci evinde en az iki kişi kalmaları kaydıyla kira elektrik ve su faturalarına maddi destek sağlanacaktır.

EĞİTİMDEN SANAYİYE “DİJİTAL UÇURUM” BİTİRİLECEK, HER ALANDA DİJİTAL ATILIM BAŞLATILACAK

CHP iktidarında dijital dönüşüm ve Endüstri 4.0 odaklı bir büyüme vizyonu tüm kamu politikalarının merkezinde yer alacak; AR-Ge teşvikleri, yaratıcı girişimlere destek ve insan kaynaklarına yatırım öncelikli olacaktır. **Dijital teknolojiler geliştiren ve üreten girişimler teşvik edilecek, yüksek vasıflı emek istihdam eden ve teknolojiyi yoğun olarak kullanan sektörler desteklenecektir. KOBİ'lerin dijital dönüşümünü hızlandırmak için her ilde Dijital Dönüşüm Merkezleri kurulacaktır.** Çalışanların dijital çağın gerektirdiği becerilere sahip olmaları için eğitimler sunulacak, bu

konuda işletmelere ek destekler ve gençlere eğitim olanakları sunulacaktır.

Bilgi ve iletişim teknolojileri ve buna dayalı hizmetlerde KDV düşürülecek ve Özel İletişim Vergisi tümüyle kaldırılacaktır. Eğitim altyapısı dijital dönüşümle uyumlu hale getirilecek; okulların İnternet altyapıları ve bilgisayar donanımları güçlendirilecektir. Öğrenci yurtlarında geniş bant İnternet altyapısı kurulacak ve ücretsiz ve kotasız erişim sağlanacaktır. Sabit İnternet hatlarında adil kullanım kullanım kotası tamamen kaldırılacak; kent merkezlerinde ve alt gelir gruplarının yoğun olduğu bölgelerde ücretsiz kablosuz İnternet ağları oluşturulacaktır. Evrensel Hizmet Fonu'nun amacına uygun olarak kullanılması sağlanacak, yoksulluk nedeniyle hiçbir vatandaşın iletişim hakkından mahrum olmasına göz yumulmayacaktır.

“MERKEZ TÜRKİYE” PROJESİ ve KALKINMA KUŞAKLARIYLA BÖLGESEL EŞİTSİZLİKLER KIRILACAK

CHP iktidarında hayata geçirilecek olan Merkez Türkiye projesiyle beraber, Anadolu yeniden üretim, ticaret ve lojistik merkezlerinden biri haline gelecektir. Büyükşehirlere ve özellikle Marmara Bölgesi'nde toplanmış nüfus ve milli gelir yeniden ülke sathına yayılacak; boşalan Anadolu üretim, dijital dönüşüm ve yeşil enerji merkezine dönüştürülecektir.

Merkez Türkiye projesiyle eş zamanlı olarak hayata geçirilecek olan Kalkınma Kuşakları sayesinde de bölgelerin kendi karşılaştırmalı üstünlükleri öne çıkarılacak, her bölgeye özel sorunlar, yine bölgeye özel çözümlerle ele alınacaktır. **Bu kalkınma projeleri, bölgesel eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına ve ülkemizin sürdürülebilir kalkınmasına öncülük edecektir.** Temel hedefler, kalkınmada öncelikli bölgelerde istihdam yaratma, yatırımların artırılması, yüksek katma değerli modern ve dijital üretim ve ticaret hacminin büyümesi olacaktır. Bölgesel istihdam farklarına ve dolayısıyla eşitsizliğe neden olan kalkınma farklılıkları ortadan kaldırılacak; bölgesel dinamizm, bölgelere özel tarımsal ve ticari faaliyetlerin geliştirilmesi teşvik edilecektir.

CHP NE YAPACAK?

GELİR DAĞILIMI EŞİTİZLİĞİNİ GİDERİCİ POLİTİKALARI YAŞAMA GEÇİRECEĞİZ

"Bu ülkede yaşıyorsak bu ülkede huzur olmalı. Birlikte yaşıyorsak herkesin karnı doymalı. Herkesin işi, aşu olmalı, herkesin sosyal güvencesi olmalı. Hiç kimsenin bir gelecek endişesi olmamalı. Bunu sağlayacak kurumun adı sosyal devlettir. Sosyal devlet fakirin fukaranın yanında duran devlettir."

"Ülkemizin en önemli sorunlarını sıralarken, işsizlik, ekonomik eşitsizlik, adaletsizlik ve eğitimden söz ettiğimizi biliyorum. Ülkeyi yönetenlerin öncelikli görevleri arasında ise ayırım yapmaksızın herkese iş bulmak, aşu sağlamak; istihdam artırıcı ve gelir dağılımı eşitsizliğini giderici ekonomi politikalarını yaşama geçirmek olmalıdır. Bizim iktidarımızda öyle de olacak."

"Gençler, alacağınız eğitim sadece sizin değil, ailenizin de sınıf atlamasının yolu olacak. İktidarın bozduğu "sosyal asansörü" yeniden işler hale getireceğiz. Anadolu'nun en ücra köşesindeki bir genç de İstanbul'un en yoksul ilçesindeki bir genç de alacağı eşit eğitimle birlikte bu ülkenin valisi, savcısı, öğretmeni, mühendisi, polisi, sinemacısı, imamı, alın teriyle hak ettiği ücreti fazlasıyla alan işçisi olabileceğini bilecek."

kemal
kılıçdaroğlu

11. Güçlü sosyal devletin ilk adımı olarak "Aile Destekleri Sigortası Kurumu" kurulacaktır.

Vatandaşlarımıza asgari bir gelir düzeyi mutlaka sağlanacaktır. Bu bağlamda "Aile Destekleri Sigortası" uygulamaya konulacak, bu topraklarda hiçbir çocuk yatağa aç girmeyecektir.

Vatandaş, devlet yardımlarını "lütuf" olarak değil, "hakkı" olarak alacaktır.

**İKİNCİ YÜZYILA
ÇAĞRI**
Beyanamesi